

Research Article

Vol. 30, No. 24, Fall-Winter 2023, p. 1-18

Money Laundering Risks of Designated Non-Financial Businesses and Professions (DNFBPS); Challenges and Solutions

B. Shamloo¹, S. Parhizkary^{2*}

- 1- Associate Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran
- 2- 2-PhD Student in Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran,

(*- Corresponding Author Email: parhizkary1998@gmail.com)

Received: 24 October 2023
 Revised: 17 January 2024
 Accepted: 19 February 2024
 Available Online: 19 February 2024

How to cite this article:

Shamloo, B., & Parhizkary, S. (2023). Money Laundering Risks of Designated Non-Financial Businesses and Professions (DNFBPS); Challenges and Solutions. *Encyclopedia of Economic Law Journal*, 30(24): 1-18.

(In Persian with English abstract)

<https://doi.org/10.22067/economlaw.2024.84933.1321>**1- INTRODUCTION**

Today, with the progress of societies and the expansion of international communication, changes and transformations have been occurred in various parts of people's lives and social organizations. Undoubtedly, the criminal phenomenon is not excluded from this case. By using new methods, criminals endanger economic and political security and stability, and they are always trying to make it as difficult as possible for the criminal justice system to track their criminal actions. This is clearly visible in the context of economic crime. One of the most important examples of economic crimes that have harmful effects and results on economic systems at the national and transnational levels; It is a crime of money laundering, which is committed today with new methods. Money launderers are constantly looking for new ways to launder the proceeds of crime in order to avoid prosecution by the law and the criminal justice system. In recent years, due to paying more attention to the risk of committing money laundering by Financial Institutions, the legislator made strict regulations in this area, the basis and essence of which is based on risk-based approach. Measures such as Customer Due Diligence (CDD), Suspicious Transaction Reports (STR), adjusting confidentiality rules, documenting the flow of funds, and forming anti-money laundering units; It shows the legislator's attention to the risks in Financial Institutions. Therefore, the money launderers found Financial Institutions as an unsafe platform to continue their activities and in search of safer methods and platforms to do criminal operations, they resorted to other methods to achieve their goals. This significantly changed the crime pattern of money launderers and led to the migration of some of them to Designated Non-Financial Businesses and Professions.

Over time, the governments also became aware of the risks in this area and sought to solve the challenges and create an appropriate policy to control and deal with its risks. Also, the extent of the effects of this crime in international dimensions has created the need for countries to cooperate in order to deal with it in a targeted manner. This is clearly evident in the framework of the formation of the Financial Action Task Force as an international institution. Undoubtedly, one of the areas that has been specifically considered by the Financial Action Task Force is the area of Designated Non-Financial Businesses and Professions; which, while identifying its various types in recommendation number "22", has also imposed requirements and measures on this category. In this regard, the 1397 amended anti-money laundering law and its executive regulations approved in 1398,

following the recommendations of the Financial Action Task Force, paid attention to Designated Non-Financial Businesses and Professions. Therefore, to succeed in preventing and countering with money laundering in the first step; A detailed understanding of the risks of this field in the perspective of the Financial Action Task Force and corresponding to it in Iranian law can be considered beneficial in applying an effective policy that is proportional to the risk of these businesses. This provides the basis for the establishment of appropriate regulations for this area and also for the adoption of a supervisory structure for it. Therefore, in the present article, with a descriptive and analytical approach, an attempt is made to first address the challenges of Designated Non-Financial Businesses and Professions, including traditional and modern jobs, in the legislative and executive fields, and then provide solutions to solve them in accordance with the challenges.

2- PURPOSE

The purpose of this research is to show the risk of non-financial jobs in money laundering. Thus, features such as multiplicity, breadth, ease of transfer, lack of correct understanding by the legislator of the risk of Designated Non-Financial Businesses and Professions and consequently lack of appropriate regulation in this area, as well as lack of supervision over the licensing and activity of this category and finally conducting many transactions to cash method; has provided a new and attractive capacity for the of money launderers. These features help money launderers to achieve their goals in an easier way, which is to hide the main origin of criminal proceeds and also the impossibility of identifying the chain of transactions, which are two basic factors in money laundering. Money launderers always try to Invest the proceeds in certain areas that are not subject to strict and focused supervision. This caused a significant change in money laundering activities from the traditional banking sector to non-banking financial sectors such as exchange offices and Designated Non-Financial Businesses and Professions in many countries. (Desai, 2012: 3) Therefore, it is necessary for the legislator to pay attention to these businesses from different criminological aspects and to consider a framework for their activity in such a way that the risk of committing a crime is reduced.

3- METHODOLOGY

this study is applied in terms of purpose and descriptive- analytic in terms of methodology and nature. The necessary data and statistics were collected by library method.

4- FINDINGS

However, the investigations carried out show that Iran's legal system does not follow a clear approach in terms of regulation regarding some new jobs and there are legal gaps in this field. This has added to the challenges that previously existed in the field of implementing regulations; In such a way that Iran's legal system suffers from confusion in this area. The challenges in Designated Non-Financial Businesses and Professions were examined in two categories, traditional and new jobs, and it was clarified that the action of the relevant institutions in adding new examples was done without considering the intellectual background of the legislator. In fact, some of these new businesses offer a range of services related to virtual assets, while the identification of these businesses requires the legal identification of virtual assets in the first step. Also, the lack of proper understanding of the obliged persons in this category has caused the requirements related to money laundering to be carried out regardless of risk and based on a rule-based approach. A rule which its inefficiency became apparent after a while. the current research came out in the position of explaining the challenges in Designated Non-Financial Businesses and Professions at first, and in the next step, to provide suggestions to improve and modify the existing framework. Thus, it seems that in the current situation, it is necessary to regulate and adopt a clear approach towards virtual assets and prepare guidelines for Designated Non-Financial Businesses and Professions in a way that guides them on how to implement the regulations. Also, training the obliged persons regarding the use of a risk-based approach and the training of experts will be effective as one of the basic foundations of money laundering prevention. Finally, it will be considered important to provide infrastructure that will help the obliged persons in the implementation of anti-money laundering regulations.

5- CONCLUSION

Along with the developments of the world community and the development and progress of economic communications, as well as the spread of emerging and technological phenomena, new avenues were opened for economic criminals, especially those who commit money laundering. The money launderers always try to pursue their actions by focusing on areas that are not subject to strict supervision. The speed and complexity of economic developments sometimes do not give enough time to policy makers and legislators to analyze the issues in detail and assess the risk of committing a crime in some activities. This caused the legislature in some countries to refrain from providing a suitable framework for the activity of a group of high-risk businesses such as Designated Non-Financial Businesses and Professions, and as a result, a mechanism to monitor the activity and cover anti-money laundering regulations is not foreseen for them. Thus, the lack of transparency in the transactions and activities of this group caused the money launderers to turn their attention to Designated Non-Financial Businesses and Professions. In the meantime, the guidelines of the Financial Action Task Force, with a reflection of the money laundering risk of Designated Non-Financial Businesses and Professions, tried to help countries adopt a risk-based approach to effectively prevent and deal with this crime. However, the requirement to implement this approach is to address the challenges that have prevented efficient regulation in this area. The indifference of the Iranian legislator towards the criminal capacity of businesses that have been active in the field of the economic system for years; On the one hand, it has led to the lack of a specific framework regarding licensing, operation and implementation of anti-money laundering requirements, and on the other hand, the legislator's passive approach to virtual assets has caused a challenge in recognizing new businesses that provide virtual assets services. This caused doubts regarding the inclusion of anti-money laundering regulations in this category; Because it requires the legal identification of virtual assets. Therefore, until the legislator explicitly doesn't enter this field, we cannot talk about requiring these businesses to comply with anti-money laundering regulations. These two factors, together with the existence of some cultural norms based on the Confidentiality of customer information, have prevented the information from reaching the Financial Intelligence units, and as a result, they have faced a challenge in policy-making appropriate to the risk; This resulted in the failure of the risk-based approach and led to the replacement of the traditional rule-based approach. However, the modification of this procedure can be done by informing the concerned parties about the money laundering risk of Designated Non-Financial Businesses and Professions and teaching how to implement risk-based anti-money laundering requirements to the obliged persons of this area. For example, in the annual reports of the Financial Action Task Force, Sweden has obtained the highest index in compliance with requirements such as customer due diligence, reporting of suspicious transactions and maintaining customer records. FATF Annual Report, 2020-2021: 53) Undoubtedly, obtaining such an index is due to policies and training required for various relevant departments. Also, success in implementing anti-money laundering requirements depends on creating systems that record transactions and parties as well as the chain of transfers. In fact, it is necessary for the legislator, considering the different nature of Designated Non-Financial Businesses and Professions, its extent and complexity, to create infrastructures to control transactions and register the details of the parties. Thus, through clear regulation in the field of Designated Non-Financial Businesses and Professions and comprehensive and accurate awareness of the role of these businesses in the prevention of money laundering, as well as the implementation of the systems foreseen in the regulations, we can hope for the application of a risk-based approach that effectively prevents money laundering.

Keywords: Non-Financial Businesses and Professions, money laundering, Financial Action Task Force, money laundering risk, regulation

مقاله پژوهشی

دوره ۳۰، شماره ۲۴، پاییز و زمستان ۱۴۰۲، ص ۱۸-۱

مخاطرات پولشویی مشاغل غیرمالی: چالش‌ها و راهکارها

باقر شاملو^۱، سمیه پرهیزکاری^۲ *^{id}

دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۲

پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۳۰

چکیده

مشاغل غیرمالی^۳ به‌عنوان یکی از پیشران‌های اصلی اقتصاد، نقش غیرقابل انکاری در پیشبرد فعالیت‌های مالی و اقتصادی دارند. با این حال، وجود برخی از ویژگی‌های ذاتی همچون وسعت در پهنه فعالیت و نقصان شفافیت در مبادلات و مراودات مالی برخی از گونه‌های این مشاغل، سبب شده تا آن‌ها، به‌عنوان پوشش و بستری برای ارتکاب جرم و به‌ویژه پولشویی تبدیل شوند. امری که در کنار عدم درک صحیح و جامع دولت‌ها از ریسک ارتکاب جرم در این مشاغل، آن‌ها را به چالشی مهم تبدیل کرده که در سطوح تقنینی و ساختاری نیازمند توجه است. در این راستا و نظر به اهمیت اتخاذ تدابیر کارا جهت کاهش مخاطرات این دسته از مشاغل، گروه ویژه اقدام مالی، به‌عنوان یک گروه فراملی که به‌طور اختصاصی توصیه‌های خود را بر چگونگی مبارزه با پولشویی، متمرکز ساخته است؛ ضمن شناسایی انواع مشاغل غیرمالی، نسبت به تعمیم الزامات ضدپولشویی به این دسته اقدام نمود و به دولت‌ها جهت شمول تدابیر پیشگیرانه و مقابله‌ای نظام مبارزه با پولشویی بر آن‌ها تأکید کرد. بی‌تردید، موفقیت در این امر مستلزم مرتفع نمودن موانع تقنینی و همچنین ارتقاء دولت‌ها در سطح ساختاری در جهت اجرای مطلوب الزامات است. بدین‌سان در نوشتار حاضر، با روشی توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر منابع معتبر، مخاطرات پولشویی مشاغل غیرمالی بررسی و چالش‌ها و راهکارهای رفع آن‌ها در پرتو توصیه‌های گروه ویژه مورد تحلیل قرار خواهد گرفت. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که ناکارآمدی قوانین در حوزه مشاغل غیرمالی و عدم تبعیت متولیان آن از رویکرد ریسک‌مدار، چالش‌هایی را در اجرای الزامات ضدپولشویی به همراه داشته است. از این رو، تنظیم‌گری پیرامون مشاغل غیرمالی و به‌کارگیری رویکردی مبتنی بر ریسک در اجرای مقررات، از رهگذر آموزش به متولیان این حوزه، امری ضروری است. همچنین ایجاد زیرساخت‌هایی مبتنی بر فناوری‌های نوین، به‌گونه‌ای که زمینه‌ساز اجرای مؤثر الزامات، متناسب با ماهیت مشاغل غیرمالی را فراهم آورد، در کاهش ریسک پولشویی مؤثر خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: مشاغل غیرمالی، پولشویی، گروه ویژه اقدام مالی، ریسک پولشویی، تنظیم‌گری.

^۱ دانشیار گروه حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

^۲ دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

(نویسنده مسئول: Email: parhizkary1998@gmail.com)

روش‌ها و بسترهای امن‌تر جهت تحقق عملیات مجرمانه، به روش‌های دیگری جهت دستیابی به اهداف خود متوسل شدند. امری که تا حد زیادی سبب تغییر الگوی ارتکاب جرم پولشویان و زمینه‌ساز کوچ تعدادی از آنان را به مشاغل غیرمالی فراهم کرد.^۴ بدین‌سان، ویژگی‌هایی همچون تعدد، گستردگی، سهولت در نقل و انتقال، عدم درک صحیح قانون‌گذار از ریسک مشاغل غیرمالی و بالتبع عدم مقرره‌گذاری متناسب در این حوزه، همچنین عدم نظارت بر مجوزدهی و فعالیت این دسته و در نهایت انجام بسیاری از معاملات به شیوه نقدی؛ ظرفیتی نوپدید و جذاب را برای مرتکبان پولشویی مهیا کرده است. این ویژگی‌ها به پولشویان کمک می‌کند تا به شیوه راحت‌تری به اهداف خود که همانا، پنهان ماندن منشاء اصلی عواید مجرمانه و همچنین عدم امکان بازشناسایی زنجیره معاملات، که دو عامل اساسی در پولشویی است، دست یابند (Desai, 2012: 3).

مرتکبان پولشویی همواره تلاش می‌کنند تا در برخی حوزه‌های خاص که نظارت دقیق و متمرکز بر آن‌ها حاکم نیست؛ به جای‌گذاری عواید بپردازند. این امر سبب شد، تا در بسیاری از کشورها تغییر زیادی در فعالیت‌های پولشویی از بخش بانکداری سنتی به بخش‌های مالی غیر بانکی مانند صرافی‌ها و مشاغل و حرفه‌های غیرمالی رخ دهد (Ibid).

به مرور زمان دولت‌ها نیز نسبت به ریسک‌های موجود در این حوزه آگاه شده و در پی رفع چالش‌ها و ایجاد یک سیاست متناسب برای کنترل و مقابله با مخاطرات آن برآمدند. همچنین گستره آثار این جرم در ابعاد بین‌المللی، لزوم همکاری کشورها را به منظور

امروزه با پیشرفت جوامع و گسترش ارتباطات بین‌المللی، تغییرات و تحولاتی در بخش‌های مختلف زندگی افراد و سازمان‌های اجتماعی ایجاد شده است. بی‌تردید پدیده جنایی نیز از این قضیه مستثنی نیست. بزهکاران با به‌کارگیری شیوه‌های نوین، امنیت و ثبات اقتصادی و سیاسی را به خطر می‌اندازند و همواره در تلاش‌اند تا حد امکان رهگیری اقدامات مجرمانه خود را توسط کنش‌گران نظام عدالت کیفری دشوار سازند. امری که در چارچوب بزهکاری اقتصادی به وضوح قابل مشاهده است. یکی از مهم‌ترین مصادیق جرایم اقتصادی که آثار و نتایج زیان باری بر نظام‌های اقتصادی در سطوح ملی و فراملی دارد؛ جرم پولشویی است، که امروزه با شیوه‌های نوینی ارتکاب می‌یابد. مرتکبان پولشویی برای مصون ماندن از تعقیب قانون و نظام عدالت کیفری همیشه به دنبال روش‌های جدید برای تطهیر عواید ناشی از جرم هستند. به‌گونه‌ای که در سال‌های اخیر، قانون‌گذار به واسطه توجه بیشتر به ریسک ارتکاب پولشویی توسط مؤسسات و مشاغل مالی^۱، اقدام به مقرره‌گذاری سخت‌گیرانه در این حوزه نمود که اساس و جوهره این اقدامات، مبتنی بر پیشگیری ریسک‌مدار است. اقداماتی نظیر شناسایی مشتری^۲، گزارش عملیات مشکوک^۳، تعدیل قواعد رازداری، مستندسازی جریان وجوه و همچنین تشکیل واحدهای مبارزه با پولشویی؛ نشان از توجه قانون‌گذار به ریسک‌های موجود در زمینه مشاغل مالی دارد. از این رو، مرتکبان پولشویی، مشاغل مالی را بستری ناامن برای ادامه فعالیت خود یافتند و در جستجوی

(FATF (2022), Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures –Germany, Fourth Round Mutual Evaluation Report, FATF, Paris, p.26. <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-germany-2022.html>)

در یک مطالعه صورت‌گرفته مشخص شده است که حدود ۲۰-۳۰ درصد از عواید حاصل از جرم در بخش مشاغل غیرمالی مورد پولشویی قرار می‌گیرند.

(Bussmann, K.-D. and M. Vockrodt (2016), "Geldwäsche-Compliance im Nicht-Finanzsektor: Ergebnisse aus einer Dunkelfeldstudie", in *Compliance-Berater* 5, pg.138-143; referenced in the EU Supranational Risk Assessment (2019).)

همچنین گزارش‌های واصله از گروه ویژه اقدام مالی، حاکی از آن است که چین در اجرای الزامات ضد پولشویی مانند شناسایی مشتری، گزارش معاملات و عملیات مشکوک و ایجاد نهادهای نظارتی، در حوزه مشاغل غیرمالی عملکرد ضعیفی داشته است؛ امری که منجر به افزایش ریسک پولشویی در این حوزه خواهد شد.

FATF Annual Report, 2020-2021, Published Mutual Evaluation And Follow-Up Reports, p.53

^۱ . Financial institutions

^۲ . Customer Due Diligence (CDD)

^۳ . Suspicious Transaction Reports (STR)

^۴ . به‌عنوان مثال آلمان با دارا بودن بزرگ‌ترین اقتصاد در اتحادیه اروپا و به‌عنوان چهارمین کشور با اقتصاد بزرگ در دنیا، دارای تولید ناخالص داخلی به میزان ۳.۸۵ تریلیون دلار در سال ۲۰۲۰ بوده است.

(GDP sourced from World Bank Data. Conversion from USD to EUR at a rate of 0.89 as at 4 January 2022)

با این حال، استفاده از پول نقد در آلمان نسبت به سایر کشورها بیشتر بوده و بخش غیررسمی بزرگی را به خود اختصاص داده است. پول نقد ۴۸ درصد از کل گردش مالی و ۷۴ درصد از کل معاملات را تشکیل می‌دهد.

(Federal Ministry of Finance (2019), First National AML/CFT Risk Assessment 2018/2019, pg.26)

مشاغل غیرمالی یکی از بخش‌های مهم در نظام اقتصادی آلمان محسوب می‌شوند. آلمان علاوه بر شناسایی مشاغلی که در توصیه‌های گروه ویژه قرار داشت، طیف بیشتری از مشاغل مانند تاجران کالا و فروشندگان آثار باستانی، را ذیل این دسته طبقه‌بندی کرد. وسعت این مشاغل و رواج پول نقد در اقتصاد این کشور، ریسک پولشویی مشاغل غیرمالی را دوچندان نموده است.

بر اجرای قوانین مبارزه با پولشویی و موارد دیگر از این قبیل را برعهده دارند.

با بررسی و مقایسه میان مصادیق ذکر شده در قانون ایران با توصیه‌های گروه ویژه می‌توان دریافت که از چند جهت، قانون ایران هماهنگی لازم را با توصیه‌های گروه ویژه ندارد. نخست آنکه؛ فعالیت‌هایی که در توصیه‌های گروه ویژه ذیل مصادیق مشاغل غیرمالی ذکر شده‌اند، نظیر وکلا و حسابداران در لیست مشاغل غیرمالی ایران دیده نمی‌شود. دوم آنکه؛ برخی از مشاغل که ذاتاً و ماهیتاً در دسته موسسات مالی باید قرار می‌گرفتند به اشتباه در این دسته ذکر شدند، مانند صرافان. سوم آنکه قانون‌گذار ایران نسبت به برخی از مشاغل جدیدی که به‌تازگی به سبب گسترش فناوری‌های نوین در عرصه اقتصادی فعالیت می‌کنند و ظرفیت‌های مجرمانه آن‌ها به‌ویژه در پولشویی بالا تخمین زده می‌شود، بی‌توجه بوده و آن‌ها را مشمول مقرره‌گذاری قرار نداده است. از این رو پس از چندی قانون‌گذار ناگزیر درصدد اصلاح رویه موجود برآمد و با افزودن مشاغل پیش‌بینی شده در توصیه‌های گروه ویژه مانند وکلا و حرفه‌های حقوقی و همچنین افزودن مشاغل جدید به این لیست، تا حدودی از چالش‌های گذشته کاست. با این حال، بررسی‌های به عمل آمده نشانگر آن است که نظام حقوقی ایران از حیث مقرره‌گذاری (تنظیم‌گری) در خصوص برخی از مشاغل جدید، از رویکرد روشن و واضحی تبعیت نکرده و خلأهای قانونی در این زمینه به چشم می‌خورد. این امر بر چالش‌هایی که از پیش نیز در حیطه اجرای مقررات وجود داشته، افزوده است؛ به‌گونه‌ای که نظام حقوقی ایران در این حوزه، از یک سردرگمی رنج می‌برد.

با این حال، برای موفقیت در امر پیشگیری و مقابله با پولشویی در گام نخست؛ شناخت دقیق مخاطرات این حوزه در چشم‌انداز گروه ویژه و متناظر با آن در حقوق ایران می‌تواند در به‌کارگیری یک سیاست موثر که متناسب با ریسک این مشاغل باشد، سودمند

مقابله هدفمند، ایجاد کرده است. امری که در چارچوب شکل‌گیری گروه ویژه اقدام مالی^۱ به‌عنوان یک نهاد بین‌الدولی کاملاً مشهود است. بی‌تردید یکی از حوزه‌هایی که به‌طور خاص مدنظر گروه ویژه اقدام مالی قرار گرفته، حوزه مشاغل غیرمالی است؛ که ضمن شناسایی انواع مختلف آن در توصیه شماره «۲۲»^۲، الزامات و تدابیری را نیز بر این دسته بار کرده است. لزوم به‌کارگیری رویکرد ریسک‌مدار^۳ به همراه تعیین یک مرجع جهت ارزیابی ریسک و تخصیص منابع متناسب با ریسک‌های شناسایی شده (توصیه شماره ۱)، به‌کارگیری تدابیر پیش‌گیرانه از جمله شناسایی مشتری، نگهداری سوابق، گزارش معاملات مشکوک، ایجاد ساختارها و نهادهای نظارتی جهت گزارش اشخاص یا معاملات مشکوک و در نهایت اعمال اقدامات محدودکننده از جمله توقیف، جلوگیری از انتقال، مصادره و... از جمله مواردی است که گروه مذکور اعمال آن‌ها را بر مشاغل غیرمالی ضروری شمرده است. از این رو، در سطح ملی نیز ضروری است که اقدامات فوری برای رفع ضعف‌های موجود در مشاغل غیرمالی و همچنین بهبود انطباق کلی آن‌ها با اقدامات پیشگیرانه ضد پولشویی که در توصیه‌های گروه ویژه، پیش‌بینی شده است؛ انجام گیرد. (Okenyebuno, et.al, 2021: 697).

در این راستا، قانون مبارزه با پولشویی اصلاحی ۱۳۹۷ و آیین-نامه اجرایی آن مصوب ۱۳۹۸ با تاسی از توصیه‌های گروه ویژه به مشاغل غیرمالی توجه کرده و در بند «ث» ماده «۱» قانون مبارزه با پولشویی و ماده ۱۴۹ آیین‌نامه به مصادیق مشاغل غیرمالی^۴ اشاره کرده است. همچنین در آیین‌نامه مذکور به برخی از نهادها همچون وزارت صنعت، معدن و تجارت و اتحادیه‌های صنفی اشاره شده است که به عنوان ناظر و شخص مشمول تحت نظارت، وظایفی چون ثبت سامانه معاملات برای شفافیت در حوزه نقل و انتقالات و جزییات معامله، صدور و تمدید مجوز صنفی و نظارت

۱. Financial Action Task Force (FATF)

^۲. مطابق با توصیه شماره ۲۲ توصیه‌های گروه ویژه، مشاغل غیرمالی عبارتند از: الف) قمارخانه‌ها؛ ب) بنگاه‌های معاملات املاک و مستغلات؛ پ) تجار مواد معدنی و سنگ‌های گران‌بها؛ ت) وکلا، سردفتران و سایر متخصصان حقوقی و حسابداران مستقل؛ ث) ارائه‌دهندگان خدمات شرکت و تراست.

^۳. اصل کلی در اتخاذ این رویکرد آن است که کشورها متناسب با سطح و ماهیت خطرات شناسایی شده، اقدام به نظارت و توزیع منابع خود نمایند؛ بدین‌سان در مواردی که ریسک وقوع پولشویی بالا ارزیابی می‌شود، الزامات ضدپولشویی به صورت سخت‌گیرانه‌تری اعمال می‌گردند و به همین ترتیب در مواردی که ریسک وقوع جرم پایین‌تر است، الزامات به شکل ساده‌تری انجام خواهند شد. یکی از ویژگی‌های این رویکرد، پویایی و تنوع انواع ریسک‌هاست، از این رو کشورها می‌بایست در طول زمان و متناسب با مخاطرات جدید، منابع خود را مطابق با اولویت‌های پیش‌آمده بر این مواضع، معطوف سازند. (پرهیزکاری، سمیه، انطباق سیاست جنایی ایران با توصیه‌های گروه ویژه اقدام

مالی (FATF) در مشاغل غیرمالی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، راهنما دکتر باقر شاملو، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۴۰۲، ص ۶۵)

^۴. بند «ث» ماده یک قانون مبارزه با پولشویی: مشاغل غیرمالی: مشاغلی که شاغلین آن معاملات زیادی را به صورت نقدی انجام داده و از نظر پولشویی در معرض خطر قرار دارند از قبیل پیش‌فروشندگان مسکن یا خودرو، طلافروشان، صرافان، فروشندگان خودرو، فرش‌های قیمتی، فروشندگان عتیقه‌جات و هر نوع محصول گران‌قیمت.

ماده ۱۴۹ آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی: اصناف ذیل از مصادیق مشاغل غیرمالی محسوب می‌شوند: ۱. صرافی‌ها؛ ۲. مشاورین املاک و پیش‌فروشندگان املاک؛ ۳. فروشندگان و پیش‌فروشندگان خودرو؛ ۴. فروشندگان طلا، نقره و مسکوکات؛ ۵. فروشندگان فلزات گران‌بها و سنگ‌های قیمتی؛ ۶. فروشندگان فرش و تابلوفرش دستباف؛ ۷. فروشندگان عتیقه، صنایع دستی و اشیاء هنری.

گروه ویژه به‌عنوان یک مرجع تخصصی برای کمک به کشورها در مقابله با پولشویی، در کنار ارائه توصیه‌هایی مبنی بر چگونگی کاربست رویکرد ریسک‌مدار و اجرای تدابیر پیشگیرانه؛ به معرفی مشاغل، خارج از بستر مؤسسات مالی و اعتباری و مشاغل مالی، که می‌توانند آسیب‌پذیر باشند از رهگذر توصیه شماره «۲۲» و «۲۳» پرداخته و به دولت‌ها در خصوص ریسک بالا و ظرفیت آن‌ها برای مقاصد مجرمانه تأکید کرده است. بنابراین، کشورها می‌توانند ضمن پیروی از رهنمودهای گروه ویژه، با توجه به شرایط اقتصادی خود، مشاغل دیگری را نیز که احتمال سوء استفاده در آن‌ها، بالا است را شناسایی کرده و آن‌ها را ملزم به اجرای مقررات مبارزه با پولشویی نمایند.

با مقایسه میان مصادیق مشاغل غیرمالی در توصیه‌های گروه ویژه و مقررات ایران می‌توان دریافت که اگرچه نظام حقوقی ایران در شناسایی بسیاری از مشاغل غیرمالی با توصیه‌ها همپوشانی دارد؛ اما همچنان مرز مشخص و روشنی میان مشاغل مالی از غیرمالی ترسیم نکرده است. صرفی‌ها، نمونه‌ای از این ناهماهنگی‌ها هستند؛ که اگر چه ماهیت وظایف آن‌ها مربوط به امور مالی است، اما قانون‌گذار آن‌ها را در دسته مشاغل غیرمالی ذکر کرده است. اهمیت این تفکیک در تفاوت تکالیف و الزاماتی است که بر هر دسته تحمیل می‌شود؛ ضمن آنکه تخصیص منابع برای پیشگیری از پولشویی، متناسب با ریسک هر کدام از مشاغل مالی و غیرمالی صورت می‌گیرد، که الزاماً در هر دسته، متفاوت است.

جدا از ایراد فوق، از جمله چالش‌های اساسی در تنظیم‌گری مشاغل غیرمالی سنتی، گستردگی و تعدد آن‌ها است. نبود یک سیستم جامع برای ثبت و اخذ مجوز در این مشاغل^۱، سبب شده تا متولیان آن خود را ملزم به اجرای تعهدات ضد پولشویی ندانند؛ امری که اساساً نظارت واحدهای نظارتی را نیز با چالش مواجه می‌کند و در عمل موجب ادامه فعالیت ایشان در خارج از بسترهای رسمی خواهد شد.^۲

تا حد زیادی در رفع چالش‌های موجود اثرگذار باشد. مشاغلی مانند فروشندگان کالاهای قیمتی نظیر فرش و تابلو فرش دستباف، عتیقه، صنایع دستی و گالری‌های هنری، به ویژه گالری‌های خصوصی، خود را ملزم به اجرای الزامات ضد پولشویی نمی‌دانند و به واسطه نوع مشتری که اغلب انسان‌هایی فرهنگ‌دوست و هنرمند هستند، از مشروعیت ظاهری برخوردارند و کمتر موضوع نظارت نهادهای نظارتی قرار می‌گیرند؛ امری که ریسک ارتکاب جرم در این دسته را افزایش داده است.^۳

۳. اقتصاد غیر رسمی در مناطقی مانند کشورهای آفریقای غربی (GIABA) سهم وسیعی را به خود اختصاص داده است؛ به‌گونه‌ای که بخش قابل توجهی از فعالیت‌های اقتصادی خارج از نظام قانون‌گذاری رسمی صورت می‌گیرد. با این حال، اگرچه معاملات در این بخش الزاماً ماهیت مجرمانه ندارند، اما عدم

تلقی گردد. این امر زمینه وضع مقرراتی متناسب با این حوزه و همچنین اتخاذ یک ساختار نظارتی بر آن را فراهم می‌کند. از این رو در نوشتار حاضر، با رویکردی توصیفی و تحلیلی، تلاش می‌شود تا ابتدا به چالش‌های مشاغل غیرمالی اعم از مشاغل سنتی و نوین در حوزه‌های تقنینی و اجرایی پرداخته شود و سپس متناسب با چالش‌ها، راهکارهایی جهت رفع آن‌ها ارائه گردد.

۱. چالش‌های مشاغل غیرمالی برای نظام مبارزه با پولشویی

میزان پولشویی در جهان به طور سالانه بین ۸۰۰ میلیارد تا ۲ تریلیون دلار تخمین زده می‌شود (Bieler, 2022: 193). بی‌تردید، بخشی از این مبالغ به واسطه مشاغل غیرمالی، مورد پولشویی قرار می‌گیرند. مشاغل غیرمالی به دلیل ماهیت خدماتی که ارائه می‌دهند نقش مهمی در توسعه اقتصادی دارند و به همین دلیل از حیث پولشویی، آسیب‌پذیرند. عدم انطباق کامل مشاغل غیرمالی با قواعد مبارزه با پولشویی، آن‌ها را به یک حلقه ضعیف تبدیل کرده که برای مجرمان و گروه‌های سازمان‌یافته قدرت ارائه فرصت‌های استثماری را در پی داشته است (Omar and Johari, 2015: 14-23). بنابراین برای از بین بردن شکاف موجود و حرکت کردن مشاغل غیر مالی در مسیر انطباق با قواعد ضد پولشویی، نخستین گام، شناسایی مخاطرات و ضعف‌های موجود در این حوزه است. بخشی از مخاطرات، ناشی از فقدان یا ناکارآمدی قوانین است و بخشی دیگر ناشی از عدم اجرای رویکرد ریسک‌مدار است. بنابراین به منظور اطمینان از انطباق موثر این مشاغل با قواعد ضد پولشویی، همکاری میان بخش‌های مختلف مشاغل غیرمالی و نهادهای نظارتی امری ضروری است.

۱.۱. ناکارآمدی تنظیم‌گری مشاغل غیرمالی سنتی

۱. اگرچه این امر از مواد ۵ تا ۷ قانون مبارزه با پولشویی استنباط نمی‌شود؛ با این حال آیین‌نامه اجرایی این قانون سعی کرده تا حدی این نقصان را پوشش دهد. برای مثال به موجب تبصره ۲ ماده ۲۷ آیین‌نامه، تشکیل واحد مبارزه با پولشویی تنها در مؤسسات مالی و اعتباری الزامی شده است.

۲. یکی از اساسی‌ترین چالش‌هایی که دستگاه‌های متولی نظارت در اجرای وظایف خود با آن روبه‌رو هستند، عدم اخذ مجوز و عدم ثبت نام مشاغل غیرمالی است. عدم ثبت‌نام، نظارت واحدهای نظارتی را با چالش مواجه می‌کند، چرا که ممکن است آنها مقررات مرتبط با نظام مبارزه با پولشویی را به رسمیت نشناسند. با این حال، ایجاد «سامانه جامع صدور مجوزهای وزارت اقتصاد» توانسته است تا حدی در سامان دادن مشاغل موثر باشد. همچنین تکمیل و راه‌اندازی «سامانه یکپارچه اطلاعات شغلی» که در ماده ۴۷ آیین‌نامه مبارزه با پولشویی پیش‌بینی شده و مختص به مشاغل غیرمالی است؛ می‌تواند

حرفه‌های حقوقی^۲ است که به واسطه انجام طیف وسیعی از خدمات، همواره در معرض ارتکاب پولشویی قرار دارند. همچنان که در برخی از موارد پولشویی از طریق مداخله سردفتران برای قانونی شدن اسناد خصوصی صورت می‌پذیرد که هدف از این امر، اطمینان‌بخشی در مورد اعتبار این اسناد است. پولشویان ممکن است از این روش استفاده کنند تا به معاملاتی که اساساً رخ نداده است، چهره قانونی ببخشند. (FATF, 2019: pp.12-17)

امروزه، انجام بسیاری از معاملات اعم از مشاوره در مورد خرید و فروش، اجاره اموال غیرمنقول، مشاوره مالیاتی، مشاوره در مورد معاملات، مشاوره در مورد ورشکستگی^۳ اداره املاک و امانات، کمک به تشکیل نهادها و شرکت‌ها، منوط به حضور و تأیید وکیل یا مشاوران حقوقی شده است. برای مثال، در برخی از کشورها، برای تأسیس شرکت، مشارکت مشاوران حقوقی و ثبت در دفتر اسناد رسمی، امری ضروری است. مجرمان از طریق تأسیس شرکت، به دنبال راهی برای عدم امکان ردیابی وجوه نامشروع از طریق استفاده از روش‌های حسابداری ساختگی (FATF, 2019: pp.11-13) به منظور تحریف ارزش ظاهری سهام شرکت و یا کاستن از ارزش آن از میزان واقعی عواید می‌باشند. اصولاً شرکت‌ها ساختار پیچیده‌ای دارند که می‌توانند عواید نامشروع را پنهان کرده مالکیت ذی‌نفع نهایی را پوشش دهند. بدین ترتیب مشاوران و یا سردفتران می‌بایست بیش از پیش نسبت به این موارد حساس بوده و اقدامات مناسبی را جهت شناسایی دقیق مشتری و مالک نهایی به‌کار گیرند (FATF, 2019: pp.12-17). از این رو بهتر است دستورالعمل‌هایی در حوزه فعالیت حرفه‌های حقوقی تنظیم شود؛ تا ضمن تبیین ریسک‌های این حوزه، نسبت به چگونگی اجرای الزامات ضدپولشویی اعم از شناسایی ارباب رجوع، گزارش عملکرد مشکوک و نگهداری سوابق مراودات مالی، آموزش‌های لازم را مقرر نماید.

۲.۱. فقدان تنظیم‌گری مشاغل غیرمالی نوین

Private Lenders, August 25, 2022, www.geracilawfirm.com

² . Lawyers, notaries and independent legal professionals

^۳ . به عنوان مثال در ورشکستگی ممکن است این ظن ایجاد بشود که فرد متوفی یا ورشکسته در فعالیت‌های مجرمانه دست داشته است یا اینکه قصد پنهان کردن دارایی‌های خود را دارد؛ در برخی کشورها یک گزارش آستانه از میزان وجوه تهیه می‌شود و دولت به یک ابر بستانکار تبدیل می‌شود که می‌تواند معاملات و وجوه را قبل از هر بستانکاری بازبایی کند. اما در مواردی که این امر بر عهده وکلاست، آنها می‌بایست تعهدات خود در برابر مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم را در نظر داشته باشند.

در واقع، سهولت در انجام معاملات در بستر مشاغل غیرمالی از یک سو و نبود یک چارچوب مشخص جهت تأسیس و چگونگی فعالیت آن‌ها از سوی دیگر، سبب شده که یا متولیان این مشاغل از ظرفیت‌های مجرمانه آن آگاهی نداشته و مورد سوءاستفاده مجرمان گیرند و یا خود با استفاده از خلاءهای قانونی، فعالیت‌های مجرمانه خود را از طریق این پوشش پی‌گیری کنند. به‌عنوان نمونه، بنگاه‌های معاملات املاک و مستغلات در توصیه‌های گروه ویژه و همچنین مقررات ایران، به‌عنوان یکی از دریچه‌های اصلی پولشویی در مشاغل غیرمالی، شناخته شده‌اند. به‌طور کلی، املاک و مستغلات یک سرمایه پایدار در نظر گرفته می‌شوند که در طول زمان آسیب نمی‌بینند و همواره جای رشد برای آنها فراهم است. همچنین خرید املاک بزرگی نظیر مراکز همایش، مراکز خرید یا سایر سرمایه‌گذاری‌های مشابه علاوه بر آنکه یک فعالیت تجاری محسوب می‌شود که استفاده گسترده از پول نقد در آن جریان دارد، به پولشویان فرصتی برای سرمایه‌گذاری ارائه می‌دهد و در عین حال به ظاهر آن ثبات مالی می‌بخشد (FATF, 2007: pp. 7-20). در سال‌های اخیر، مرتکبان پولشویی از روش‌های نوین‌تری مانند استفاده از وام‌های پیچیده بر املاک نیز بهره می‌برند، که یکی از تکنیک‌ها در این روش، استفاده از طرح متکی به وام است. ماهیت نظام حقوقی ایران در این حوزه نیز به‌گونه‌ای است که گریزگاه‌هایی را برای پولشویان ایجاد کرده است. وجود انواع روش‌های انتقال ملک مانند هبه، صلح، معاوضه و ... انجام معاملات صوری را تسهیل کرده و امکان شناسایی و قابلیت ردگیری مالکین متعدد در یک زنجیره معاملاتی را با چالش مواجه کرده است. همچنین عدم ثبت معاملات در یک سیستم رسمی و رواج و اعتبار داشتن اسناد عادی (غیررسمی) در محاکم، به ضعف‌های موجود دامن زده و چالش‌ها را دوچندان نموده است.

در این میان، نباید از ریسک سایر مشاغل که بعضاً در ارتباط با بنگاه‌های معاملات فعالیت می‌کنند، غافل شد. از جمله این موارد که گروه ویژه نیز از آن به‌عنوان یکی از مشاغل پرریسک یاد کرده،

شفافیت و نظارت ناکافی بخش غیررسمی، توسعه عملیات غیرقانونی یا مجرمانه را تسهیل می‌کند. (Okenyebuno, et.al Op. Cit: 699)

¹ . Loan-Back Schemes:

بدین شکل که بزهکاران اقدام به سپرده‌گذاری در بانک‌ها به خصوص بانک‌های فراساحلی کرده و متعاقب آن از طریق شرکت‌های به اصطلاح صوری یا پوسته‌ای تحت کنترل خود وام دریافت می‌نمایند. اساساً آنها به خود وام می‌دهند و این ظاهر را ایجاد می‌کنند که وجوه مشروع است و از یک فعالیت قانونی ناشی شده است. بر این اساس، وام مسکن به عنوان پوششی برای فعالیت‌های پولشویی محسوب می‌شود. رجوع کنید به:

Tom Hajda, Esq, Qualifying your borrower: What Lenders Need to Know About Anti-Money Laundering Compliance, American Association of

اگرچه این اقدام در ارزیابی نخست، مطلوب به نظر می‌رسد؛ اما وضعیت مبهم نظام اقتصادی ایران نسبت به نوآوری‌هایی همچون دارایی‌های مجازی، چالش‌هایی را در زمینه شناسایی قانونی برخی از مشاغل غیرمالی به همراه داشته است. برخی از مصادیق تعیین شده توسط سازمان صمت نظیر «خدمات کیف پول متولی رمز ارزها» و یا «مبادلات رمزنگاری فیات»^۷؛ که اساساً خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی را ارائه می‌دهند؛ تاکنون در نظام اقتصادی ایران مورد پیش‌بینی واقع نشده‌اند و هیچ مبنای قانونی برای تشکیل ارائه‌دهندگان این خدمات وجود ندارد؛ لذا وجود نهادی که بتواند بر فعالیت آن‌ها نظارت داشته باشد و آنها را ملزم به اجرای مقررات مبارزه با پولشویی نماید، به‌طور کلی متصور نیست.

در سال‌های اخیر، ظهور فناوری‌های نوین مانند دارایی‌های مجازی، ظرفیت‌های جدید مجرمانه‌ای را برای مرتکبان پولشویی پدید آورده است. مهار این مخاطرات مستلزم اتخاذ تدابیری کارآمد و شمول مقررات ضدپولشویی بر آن‌هاست. از این رو، نخستین گام در نظام‌مندسازی مشاغل نوین، شناسایی قانونی و همه‌جانبه دارایی‌های مجازی و متعاقب آن شناسایی ماهیت حقوقی فعالیت‌های مرتبط با ارائه‌دهندگان خدمات دارایی‌های مجازی است. بدین‌سان، گروه ویژه اقدام مالی در سال ۲۰۱۹، با توجه به گسترش استفاده از دارایی‌های مجازی، با افزودن یک یادداشت تفسیری به توصیه شماره ۱۵، ارائه‌دهندگان خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی را ملزم به اجرای الزامات نظام مبارزه با پولشویی قرار داد (FATF, 2019). در واقع یکی از ریسک‌هایی که در اسناد گروه ویژه مورد شناسایی قرار گرفته، ریسک معاملات و خدمات و کانال‌های تحویل^۸ است. مطابق با این ریسک، مشاغل غیرمالی باید انواع پیچیدگی‌های قانونی و تکنولوژیکی را در ارتباط

گروه ویژه اقدام مالی با اتخاذ رویکردی مبتنی بر ریسک، به کشورها توصیه نموده تا هریک متناسب با چالش‌ها و شکاف‌های نظام اقتصادی خویش، فعالیت‌هایی را که ماهیتاً با مشاغل غیرمالی تناسب دارد و ریسک ارتکاب جرم در آن‌ها بالاست را شناسایی کرده و الزامات ضد پولشویی را بر آن‌ها بار کنند. متناظر با این امر، قانون‌گذار ایران در تبصره ماده «۱۴۹» آیین‌نامه مبارزه با پولشویی، اختیار تعیین مصادیق جدید مشاغل غیرمالی را به وزارت صمت سپرد.^۱

بر همین اساس در تاریخ ۱۴۰۱/۰۷/۰۴ مرکز اطلاعات مالی در نامه‌ای، پیرامون تعیین سایر مصادیق مشاغل غیرمالی، با توجه به بررسی نتیجه جلسات وزارت‌خانه صمت^۲ با محوریت اهمیت جریان‌های نقدی مشکوک و احتمال انجام آن در گروه مشاغل غیرمالی، نظر نهایی خود را پیرامون فهرست نهایی مصادیق مشاغل غیرمالی منطبق بر مفاد قانون و آیین‌نامه اجرایی ماده «۱۴» الحاقی قانون مبارزه با پولشویی اعلام کرد.

متعاقب این نامه در تاریخ ۱۴۰۱/۰۷/۱۲ سازمان صمت، فهرست نهایی مشاغل غیرمالی را منتشر کرد؛ که علاوه بر مواردی که سابقاً در قانون و آیین‌نامه پیش‌بینی شده بود، مشاغل ذیل را نیز در بر می‌گیرد:

الف) مزارع بزرگ و متوسط استخراج رمز ارزها؛ ب) فروشندگان ساعت‌های لوکس و گران‌قیمت؛ پ) موسسات بازی و بازی‌های آنلاین؛ ت) مشاوران مالیاتی؛ ث) خدمات کیف پول متولی رمز ارزها؛ ج) مبادلات رمزنگاری فیات؛^۳ چ) تراست‌ها^۴ و ارائه‌دهندگان خدمات شرکتی^۵؛ ح) عمده‌فروشان و شرکت‌های پخش؛ خ) وکلا، دفاتر اسناد رسمی، سایر حسابداران و متخصصان حقوقی مستقل که خدمات مرتبط با حسابرسی معاملات را انجام می‌دهند.

فعالیت به عنوان مدیر، امین اموال حقوقی یک شرکت، ۳) شریک یا جایگاهی مشابه در ارتباط با سایر اشخاص حقوقی، ۴) فراهم کردن دفترکار، آدرس تجاری با امکانات و آدرس پستی یا آدرس برای انجام امور اجرایی یک شرکت، ۴) فعالیت به عنوان یک سهامدار منتخب برای شخصی دیگر.

^۷ پول یا ارز فیات (یا واقعی) به پول‌های بدون پشتوانه که توسط بانک‌های مرکزی و با نظارت سیستم‌های بانکی کشورها منتشر می‌شوند؛ گفته می‌شود. فیات در ایران در قالب «رمزارز ریالی» قابل بررسی است که بانک مرکزی تا کنون به طور دقیق به ابعاد مختلف آن نپرداخته است. مطابق با توصیه‌های گروه ویژه ۲۰۱۹، دارایی‌های مجازی از پول فیات و ملی که پول کشوری است که به عنوان مبلغ قانونی آن تعیین شده متمایز است. تبدیل پول فیات (پوند، دلار، یورو و ...) به رمز ارزهای پایه مانند بیت کوین، اتریوم و ... را مبادلات رمزنگاری فیات می‌گویند. امری که تا به امروز در نظام حقوقی ایران، مورد ارزیابی دقیق قرار نگرفته است.

^۸ Product, service, transaction or delivery channel risk factors

^۱ «وزارت صنعت، معدن و تجارت مکلف است با همکاری مرکز، سایر مصادیق مشاغل غیرمالی را با توجه به بند «ث» ماده ۱ قانون ظرف سه ماه پس از تصویب آیین‌نامه و در بازه زمانی سه تا پنج سال به روز رسانی کند.»

^۲ وزارت‌خانه صنعت، معدن و تجارت

^۳ virtual currency custodian wallet services

^۴ crypto-fiat exchange

^۵ تراست نهاد حقوقی متداول در یک نظام حقوقی است که به موجب آن شخص تراست یا امین، ملزم به اداره اموال منقول یا غیرمنقول - به نام اشخاصی (از جمله خود) یا اهدافی که به طور قانونی مجازند- می‌شود به نوعی که نفع واقعی مال نه به امین که به سایر ذی‌نفعان (اشخاص حقیقی و حقوقی) یا سایر اهداف تراست، می‌رسد.

^۶ ارائه‌دهندگان خدمات شرکتی معاملاتی شامل (اما نه محدود به) موارد ذیل انجام می‌دهند: ۱) فعالیت به عنوان کارگزار تاسیس اشخاص حقوقی، ۲)

سال‌های اخیر ریسک پولشویی به‌طور قابل توجهی افزایش یافته است (Khalili Paji, 1401: p.97).

مزارع استخراج رمز ارز یا فارم ماینینگ نیز از جمله دیگر مشاغلی است که خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی را برعهده دارد. این مزارع محل اختصاصی استخراج رمز ارزها هستند که چندین دستگاه استخراج، هم‌زمان به استخراج رمز ارز می‌پردازند. آیین‌نامه استخراج رمز ارز دارایی‌ها مصوب ۱۴۰۱/۰۹/۰۱ در بند ۵ از ماده یک^۲، استخراج رمز ارز دارایی را تعریف کرده است. مطابق با آیین‌نامه تنها اشخاصی می‌توانند مبادرت به استخراج رمز ارز نمایند، که از سازمان صنعت، معدن و تجارت مجوز داشته باشند. این امر سبب می‌شود، که بستر استخراج غیرقانونی رمز ارزها که برخی از آن‌ها به‌صورت انحصاری فعالیت می‌کنند و مستعد پولشویی نیز هستند، بسته شود.

به‌عنوان مثال، شخصی که می‌خواهد منشاء میلیون‌ها بیت کوین حاصل از قاچاق مواد مخدر خود را پنهان کند، بیت کوین‌ها را به ماینر انحصاری خود که تحت کنترلش می‌باشد، می‌فرستد و کارمزد تراکنش بالایی را به‌عنوان پاداش دریافت می‌کند که به بلاک چین افزوده می‌شود. سپس رمز ارز را که برای پردازش این تراکنش گران قیمت دریافت کرده است را با دیگر ارزها مبادله کرده و رد پول گم می‌شود (Stevens, 2020).

با این حال، همچنان در آیین‌نامه برخی از موارد اساسی مورد پیش‌بینی قرار نگرفته‌اند. به‌عنوان مثال، رمز ارزهای استخراج شده می‌بایست شناسنامه‌دار شوند؛ بدین شکل که مشخص شود اشخاصی که مزارع استخراج دارند، چه نوع رمز ارزی استخراج می‌کنند؟ به چه افرادی منتقل می‌کنند؟ و آیا پس از استخراج، رمز ارزها را به نوع دیگری تبدیل می‌کنند؟ از این رو، چنانچه قانون‌گذار به ظرفیت‌های مجرمانه ارزهای مجازی در ابعاد مختلف آن توجه نکند؛ با دارایی گم‌نامی مواجه هستیم که می‌تواند در جهت خدمت به پولشویی مورد سوء استفاده قرار گیرد.

همچنین، برخی از مشاغلی که به‌تازگی افزوده شده‌اند، اگرچه لزوماً خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی را ارائه نمی‌دهند، اما می‌توانند به‌عنوان بستری برای نقل و انتقالات ارزهای مجازی به‌کار روند. نمونه‌ای از این مشاغل، مؤسسات بازی و بازی‌های آنلاین است؛ که در انواع مختلف در حال گسترش هستند و روند جدیدی را در جرایم علیه اموال آغاز کرده‌اند. کلاهبرداری، سرقت

با محصولات و خدماتی که وابستگی بیشتری به تعاملات بین چندین سیستم دارند و به واسطه آن، واگذاری وجوه توسط اشخاص ناشناس و متعددی انجام می‌گیرد؛ در نظر گرفته و نظارت و کنترل مؤثرتری را بر آن‌ها تخصیص دهند (FATF, 2021, pp.28-29). دارایی‌های مجازی به‌عنوان یکی از این مصادیق؛ روش‌های جدید، ارزان و انعطاف‌پذیر برای پرداخت ارائه می‌دهند و پرداخت‌های بین‌المللی را تسهیل می‌کنند. در فرایند دارایی‌ها مجازی با گستردگی اشخاص دخیل مواجه هستیم؛ که این امر در کنار گستردگی قلمرو جغرافیایی و محدود نبودن آن‌ها به مرزهای کشوری خاص تشدید می‌شود. عدم کنترل نیز ویژگی مکمل دیگری برای انعطاف‌پذیری هویت است که سبب می‌شود نهادهای اجرای قانون که در صدد شناسایی هویت کاربر و یا حداقل کشور محل فعالیت کاربر هستند، همراه شوند (Sesha, et.al: 144).

جدید بودن این فناوری و عدم شناخت سیاست‌گذاران و قانون‌گذاران از تمام ابعاد این فناوری، آن‌ها را با چالش‌هایی در مواجهه با استفاده و ظرفیت‌های آن برای ارتکاب اعمال مجرمانه روبه‌رو کرده است. واقعیت‌هایی همچون دیجیتالی بودن، نقل و انتقال آسان، ناشناس ماندن هویت و غیرمتمرکز بودن، این دارایی‌ها را برای پولشویی و سایر فعالیت‌های مجرمانه جذاب می‌کند (Houben and Snyers, 2020: 104).

با این حال، وزارت صمت بدون در نظر گرفتن این واقعیت که نظام حقوقی ایران، صراحت لازم را در به رسمیت شناختن دارایی‌های مجازی نداشته است؛ مشاغلی را تحت‌عنوان مشاغل غیرمالی ذکر کرد که برخی از آن‌ها ناگزیر به ارائه خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی هستند و ریسک‌های بسیاری را نیز به دنبال دارند. به‌عنوان نمونه، خدمات کیف پول متولی رمز ارزها به‌عنوان یکی از مشاغلی که به‌تازگی شناسایی شده، کارکردی مشابه با حساب بانکی دارند، محدودیت‌هایی دارند. این کیف پول‌ها قابل اتصال به دستگاه‌هایی چون رایانه یا تلفن همراه هستند و از این طریق قابل مدیریت‌اند. بنابراین در راستای چنین قابلیت‌ها، پولشویان می‌توانند به راحتی منشاء وجوه مجرمانه را مخفی کنند و حتی با تبدیل درآمدهای مجرمانه به ارزهای مجازی و نگهداری آن‌ها در کیف پول شخصی ریسک کشف آن‌ها را تا حدی کاهش دهند. همچنین با استفاده از کیف پول‌های حریم خصوصی محور^۱، در

^۲ نوعی خلق رمز ارز دارایی است که در آن، کاربران عضو یک شبکه دفتر کل توزیع شده، به ازای اثبات انجام یک کار معین (فعالیت پردازشی) یا بر اساس دیگر رویه (پروتکل)‌های اجماع، مکان به‌روزرسانی دفتر کل آن شبکه تراکنش‌های صحیح را فراهم و متناسب با سهم خود در کل تلاش اعضای شبکه، رمزدارایی استخراج شده و کارمزدهای تعیین شده بر روی هر تراکنش را دریافت می‌کنند.

^۱ نگاه کنید به خلیلی پاجی، ارزهای مجازی؛ جهانی شدن بزهکاری و سیاست جنایی، چاپ اول، نشر میزان، تابستان ۱۴۰۱، ص ۲۱۹؛ این کیف پول‌ها با فراهم آوردن امکاناتی چون استفاده از شبکه ناشناس تور^۱ یا روش‌هایی نظیر کوین جوبین، به کاربران کمک می‌کند تا مبداء تراکنش خود را مخفی کنند. کوین جوبین روشی است که در آن تراکنش‌هایی با چندین طرف دیگر ایجاد می‌شود. با این روش، تقریباً امکان شناسایی مبداء ارسال نامشخص باقی می‌ماند.

یکسان و بدون در نظر گرفتن تفاوت سطح ریسک، در تمامی مشاغل مالی و غیرمالی ضروری می‌دانست. امری که به دلیل محدودیت در منابع، با چالش‌های متعددی روبه‌رو بود و در عمل کارایی لازم را نداشت. از این‌رو، پس از گذشت چندی و آشکار شدن ضعف‌های این رویکرد، قانون‌گذاران اذعان داشتند که نه تنها اجرای این رویکرد هزینه‌های بسیاری را بر دولت‌ها تحمیل می‌کند، بلکه پولشویان می‌توانند با سوء استفاده از این مقررات، به راحتی به اهداف خود دست یابند. به عنوان مثال می‌توانند هربار مبالغ خود را پایین‌تر از حد آستانه تراکنش واریز کرده و مانع از گزارش عملیات مشکوک توسط متولیان شوند (Takats, 2011).

(32-78)

بر این اساس، رویکرد قاعده مدار کنار گذاشته شد و به جای آن در سال ۲۰۰۳، رویکرد ریسک‌مدار متعاقب اصلاحات توصیه‌های گروه ویژه، در توصیه شماره یک، معرفی شد و به مرور زمان ارتقاء یافت (Koker, de L. 2009: 334-352). مطابق با این رویکرد، گروه ویژه در توصیه شماره «۲۲» مشاغل غیرمالی را به مثابه دسته‌ای که ریسک ارتکاب جرم در آن محتمل است؛ شناسایی نمود و الزاماتی را از حیث شناسایی مشتری، گزارش معاملات مشکوک و نگهداری سوابق، بر این دسته تحمیل کرد. در این رویکرد، افزون بر تخصیص منابع، نظارت و پایش اطلاعات نیز به طور گسترده‌تری در موضوعی که پرریسک قلمداد می‌شوند، حاکم می‌گردد؛ امری که منجر به بهبود کارایی و همچنین صرفه‌جویی در منابع از طریق تخصیص منابع محدود به اولویت‌هایی که از نظر ملی همسو با ریسک‌های شناخته شده‌اند؛ می‌شود.

به‌عنوان نمونه، از جمله این الزامات، که اساسی‌ترین اصل در پیشگیری از پولشویی محسوب می‌شود، شناسایی مشتری^۵ و تأیید هویت اوست که به شناسایی ساده^۶، معمول و مضاعف^۷ تقسیم می‌شود. نهادهای غیرمالی ملزم به اجرای فرایندهایی هستند که توسط آن‌ها احراز هویت مشتری به درستی شکل گیرد و متناسب با میزان فعالیت آن‌ها پروفایلی تنظیم شود تا همواره معاملات آن‌ها تحت نظر قرار گیرد. چنین پروفایل ریسکی به مشاغل غیرمالی

هویت و پولشویی برخی از تهدیدهای سایبری در این حوزه به شمار می‌آیند. در این بازی‌ها به‌ویژه بازی‌های آنلاین دو یا چند نفره به دلیل معاملات درون بازی نظیر خرید اسلحه، شخصیت‌های ارتقاء یافته، ارزهای درون بازی و لباس‌های خاص، انتقال پول به شکلی ساده صورت می‌گیرد؛ امری که ممکن است به ایجاد بستری برای انجام تراکنش‌های مجرمانه و پنهان کردن تراکنش‌های غیرقانونی تبدیل شود. در اغلب این بازی‌ها، از ارزهای مجازی نیز استفاده می‌شود. به همین دلیل، بازی‌های آنلاین را می‌توان به‌عنوان یکی از بسترهای پولشویی از طریق این ارزها برشمرد. همچنین امکان پولشویی درآمدهای ناشی از شرط‌بندی و قمار در بازی‌های آنلاین وجود دارد که باعث ناشناخته ماندن مبداء پول می‌شود.

برای خریدهای درون بازی، کاربران اطلاعات کارت اعتباری خود را وارد می‌کنند و مجرمان از این طریق اطلاعات کارت اعتباری را سرقت کرده و با استفاده از حساب‌های افراد مبادرت به پولشویی می‌کنند. ناشناس ماندن هویت کاربران نیز در زنجیره نقل و انتقالات ارز، به پولشویی کمک کرده است.

در این بازی‌ها، اغلب از ارزهای مجازی غیرقابل تبدیل استفاده می‌شود. این ارزها به لحاظ سامانه‌ای امکانی برای تبدیل به سایر ارزها یا پول‌ها را ندارند و فقط امکان هزینه شدن در همان بازی را دارند که اصطلاحاً به آن‌ها «سکه بازی»^۲ گفته می‌شود. با این حال، اگرچه این ارزها صرفاً به صورت متمرکز و در بستر همان فضا قابلیت استفاده دارند، اما با توجه به گسترش اقبال عمومی از بازی‌های رایانه‌ای و اهمیت سکه‌ها و پول‌های کسب شده در آن جهت طی مراحل، همواره امکان خرید و فروش این امتیازات در خارج از فضای بازی نیز وجود دارد (Khalili Paji, Op. Cit: pp.16-17).

۳.۱. اتخاذ رویکرد قاعده‌مدار^۳ به جای رویکرد ریسک‌مدار^۴

به‌طور کلی و با نگاهی به تاریخچه پولشویی، در ابتدا رویکرد قاعده‌مدار برای پیشگیری و مقابله با پولشویی، ظهور یافت و مبنای عمل قانون‌گذاران شد. این رویکرد، اعمال تمامی الزامات را به‌طور

Ai, L., Broome, J., & Yan, H. (2010). Carrying out a risk-based approach to AML in China: partial or full implementation? *Journal of Money Laundering Control*, 13(4), 394-404.

4. Risk-Based Approach

5. Customer Due Diligence (CDD)

6. simplified due diligence (SDD)

7. enhance due diligence (EDD)

1. www.pymnts.com, October 25, 2021

2. Game coins

3. Rule-Based Approach

روند رو به رشد پولشویی و افزایش تهدیدات ناشی از عواقب آن، گروه ویژه اقدام مالی را بر آن داشت تا با ارائه توصیه‌های ۴۰ گانه، برنامه‌ای جامع برای کاهش مخاطرات در این حوزه تدوین نمایند. متعاقب این امر، دولت‌های عضو تلاش کردند تا مطابق با رهنمودهای گروه ویژه، به وضع مقرراتی بپردازند که جزئیات مربوط به مبارزه با پولشویی را متناسب با حوزه قضایی ایشان، مشخص کند. امری که منجر به پیدایش و ایجاد رویکرد قاعده مدار شد:

در قبال وظایف خود روبه‌رو هستند. به نظر می‌رسد، این امر ناشی از دو مسئله است: امر نخست، ناشی از عدم درک صحیح متولیان امر از ماهیت رویکرد ریسک‌مدار، به طور کلی است، که در عمل موجب عقب‌گرد آن‌ها به رویکرد قاعده‌مدار شده است و امر دوم ناشی از عدم درک صحیح از ریسک‌های موجود در مشاغل غیرمالی است، که ضعف‌هایی را در حیطه اجرای موثر مقررات ضد پولشویی به همراه داشته است.

۴.۱. فقدان اراده مقامات اجرایی در اجرای الزامات مبارزه با پولشویی در مشاغل غیرمالی

از جمله موارد اساسی در اجرای الزامات مبارزه با پولشویی، درک صحیح و جامع از ریسک ارتکاب جرم مشاغل غیرمالی است. در واقع، تا زمانی که متولیان این حوزه به ظرفیت‌های این مشاغل در ارتکاب جرم واقف نباشند، نمی‌توان به اجرای مقررات امیدوار بود. به عنوان مثال اگر چه برخی از کشورها، مشاغل غیرمالی را تعریف کرده و مصادیق آن را مشخص کرده‌اند؛ اما اجرای الزامات پیش‌بینی شده را در این مشاغل ضروری نمی‌دانند. از این رو، مشاغل غیرمالی به دلیل عدم الزام به انجام برخی اعمال نظارتی و بالتبع فقدان ثبت و بررسی اطلاعات، به میزان بیشتری نسبت به مشاغل مالی، مستعد فعالیت‌های پولشویی هستند.

(Samarsinghe, et.al, 2023: 82)

در اکثر بخش‌های مشاغل غیرمالی شناسایی مشتری به درستی صورت نمی‌گیرد و تنها به نام و نشانی محل کار و اوراق هویتی بسنده می‌شود و به ندرت شناسایی جامعی همچون مالکیت ذی‌نفع واقعی و یا شناسایی منبع وجوه و ... انجام می‌گیرد. به عنوان نمونه، در کشور اندونزی، دولت در حال ترویج شفافیت در مورد ذی‌نفع نهایی شرکت‌های با مسئولیت محدود است؛ که بعضاً توسط برخی اشخاص برای پولشویی تشکیل می‌شود (Ginting & Chairunissa, 2021: 1-15). این اشخاص معمولاً با ظاهرسازی و تاسیس شرکت، سعی می‌کنند تراکنش‌های خود را مشروع جلوه دهند؛ اما نکته مهم‌تر آن است که آنان هویت ذی‌نفع و مالک نهایی شرکت را در اختیار نهادهای ذی‌ربط و ناظر قرار نداده و از آنجا که در پشت صحنه عمل می‌کنند، این گونه به نظر می‌رسد که آنان اساساً اختیار مستقیمی در اداره شرکت‌ها ندارند. در واقع آنها

امکان مقایسه فعالیت واقعی مشتری با میزان فعالیت مورد انتظار از او را فراهم می‌کند و در نتیجه به آنها در کشف شرایط غیرعادی یا معاملات مشکوک بالقوه کمک می‌کند. پروفایل ریسک مشتری امری پویا است و به عوامل متعددی مانند کشف اطلاعات جدید یا تغییر در رفتار مشتری و ... بستگی دارد. به عبارتی مشاغل غیرمالی باید اقدامات و تدابیر پیشگیرانه خود را متناسب با سطح ریسک مشتری تغییر دهند. بر این اساس، شناسایی مشتری فرمول ثابتی ندارد بلکه شدت تدابیر آن با ریسک مشتری هماهنگ می‌شود (FATF, 2022). نظر به اینکه برخی از مشاغل غیرمالی از ساختارهای پیچیده‌ای برخوردار هستند، شفافیت در مالک نهایی^۱، امر بسیار مهمی است که متولیان مشاغل غیرمالی ملزم به بازشناسایی آن از مالکان اولیه (فعلی) می‌باشند. از این رو، به‌کارگیری رویکرد ریسک‌مدار به نحو مطلوبی می‌تواند در پیشگیری از پولشویی به کشورها یاری دهد.

از این رو، قانون‌گذار ایران در فصل پنجم، تحت عنوان شناسایی مشتری طی مواد ۵۰-۹۱؛ فصل دهم؛ تحت‌عنوان گزارش‌دهی، طی مواد ۱۳۵-۱۴۱ و فصل یازدهم تحت‌عنوان نگهداری سوابق و اطلاعات در خلال مواد ۱۴۲ و ۱۴۳ از آیین‌نامه، تلاش کرد تا اقدامات پیشگیرانه را در چارچوب رویکرد ریسک‌مدار بنا کند. پیش‌بینی تنظیم پروفایل ریسک مشتری و پیش‌بینی شناسایی ساده، معمول و مضاعف متناسب با ریسک هر مشتری، اعمال اقدامات سخت‌گیرانه در برابر فعالیت‌های پر ریسک و دیگر الزامات در آیین‌نامه همگی مطابق با رویکرد ریسک‌مدار تنظیم شده‌اند.

با این حال، باوجود تنظیم اقدامات در چارچوب رویکرد ریسک‌مدار، عدم توجه قانون‌گذار به تفاوت ماهیت مشاغل مالی و غیرمالی و بالتبع عدم امکان سنجی اعمال اقدامات پیش‌بینی شده با توجه به ظرفیت مشاغل غیرمالی سبب شد تا قانون‌گذار تمامی الزامات شناخته شده در مشاغل مالی را در مشاغل غیرمالی نیز ضروری بداند؛ امری که اصولاً به دلیل سطح متفاوت ریسک این دو دسته، مغایرت جدی با رویکرد ریسک‌مدار دارد. ضمن آنکه انجام برخی از الزامات شناسایی شده اساساً امکان تحقق در مشاغل غیرمالی را ندارد.^۲ از این رو مشاغل غیرمالی در عمل با سردرگمی

از اطلاعات مذکور ۴- ارزیابی ریسک پولشویی و تامین مالی تروریسم مربوط به انواع مختلف اشخاص حقوقی در کشور:

FATF (2012-2022), International Standards on Combating Money Laundering and The Financing of Terrorism & Proliferation, FATF, Paris, France, www.fatf-gafi.org/recommendations.html

^۲ برای نمونه قانون‌گذار در ماده ۱۱۹ آیین‌نامه ایجاد سامانه‌هایی که امکان توقیف موقت و انسداد اموال بنا بر اعلام مرکز را فراهم کند، بر تمامی اشخاص مشمول ضروری شمرده است؛ در حالی که اساساً چنین امکانی برای مشاغل نظیر حساب‌سازان و یا کانون‌های و کلا فراهم نیست.

^۱ . گروه ویژه اقدام مالی، اولین استانداردهای بین‌المللی در خصوص شفافیت مالکیت ذی‌نفع را در سال ۲۰۰۳ منتشر کرد؛ که مطابق با آن مشاغل مالی و غیرمالی ملزم به شناسایی و تایید اطلاعات درباره مالکیت اشخاص حقوقی شدند و اقدامات لازم را برای اطمینان از در دسترس بودن این اطلاعات از مقامات ذی‌صلاح، انجام دادند. تفسیر توصیه ۲۴ گروه ویژه، سازوکاری برای کشورها تعیین کرده است که از طریق این فرآیند شفافیت کافی در خصوص مشتریان به دست می‌آید. این سازو کار شامل موارد ذیل است: ۱- شناسایی و توصیف انواع مختلف، اشکال و ویژگی‌های اساسی شخص حقوقی در یک کشور ۲- شناسایی و توصیف فرایندهای ایجاد اشخاص حقوقی و همچنین کسب و ثبت اطلاعات اساسی و مالکیت واقعی آنها ۳- دسترس‌پذیری عموم

برنامه‌ای را در نظر گرفته‌اند. با این حال، سند ملی ارزیابی ریسک ایران، همچنان نهایی‌سازی نشده است (Malakouti & Khah & Khalili Paji, 2023:4)

بر اساس بررسی‌های به عمل آمده نیز، مشخص شده است که حتی در کشورهایی که ارزیابی ملی ریسک^۳ انجام می‌شود، اکثر مشاغل غیرمالی از یافته‌های مربوط به بخش خود اطلاعات جامعی در دست ندارند. این به خاطر عدم همکاری آنها با فرایند ارزیابی ملی ریسک در موارد مختلف است که سبب شده ارزیابی درستی از موارد پولشویی و تأمین مالی تروریسم در سطح ملی انجام نشود. به‌عنوان مثال در اولین ارزیابی ریسک ملی فیلیپین که سال‌های بین ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴ را پوشش می‌داد، بخش مشاغل غیرمالی به عنوان منطقه خطر متوسط تا زیاد ارزیابی شد. در واقع، یکی از چالش‌هایی که این ارزیابی با آن روبه‌رو بود، عدم همکاری مشاغل غیرمالی با آنها به خاطر ترس از هدف قرار گرفتن برای مقاصد مالیاتی بود. (Republic of the Philippines Anti-Money Laundering Council, 2021: 4) این امر می‌تواند ناشی از هنجارهای فرهنگی و قانونی، همچون قوانین مربوط به حفظ حریم خصوصی و محرمانگی اطلاعات، باشد که در تعدادی از حوزه‌های قضایی، به‌ویژه در برخی از کشورهای آسیای جنوب شرقی از دسترسی واحد اطلاعات مالی به تراکنش‌های مشکوک جلوگیری می‌کند و بالتبع اجرای الزامات شناخت مشتری و شفافیت در معاملات را کاهش می‌دهد (Ibid). فقدان یا کمبود اطلاعات کارکنان از پتانسیل‌های بالقوه مشاغل غیرمالی برای پولشویی و عدم شناسایی ریسک‌ها، موجب پایبندی به اصل محرمانگی و عدم افشای اطلاعات مشتریان شده است تا از یک سو اعتماد مشتریان را جلب کنند و از سوی دیگر به زعم خود نفع بالاتری از سرمایه‌گذاری بیشتر آنها به واسطه اعتمادشان به دست آورند. از این رو ضروری است تا اقداماتی جهت افزایش آگاهی متولیان مشاغل غیرمالی انجام گیرد.

۲. راهکارهای کاهش مخاطرات پولشویی مشاغل غیرمالی

از آنجا که در طی سال‌های اخیر خطر سوء استفاده از مشاغل غیرمالی برای اهداف پولشویی افزایش یافته است، گروه ویژه ضمن ارائه توصیه‌هایی مبنی بر چگونگی کاربست رویکرد ریسک‌مدار و اجرای تدابیر پیشگیرانه در این دسته، حوزه‌های قضایی را ملزم نموده تا این بخش‌ها را تحت رژیم نظام مبارزه با پولشویی و تأمین

و تأمین مالی تروریسم در هر حوزه ارزیابی و اقدامات و تدابیری جهت واپایش و کاهش ریسک‌های موجود اتخاذ می‌گردد.

^۳. NRA (national risk assessment)

با سوء استفاده از عدم افشای هویت خود، اقدامات غیرقانونی خود را در قالب شرکت انجام می‌دهند.

علاوه بر شناسایی مشتری، مشاغل غیرمالی ملزم به رعایت پاره‌ای از الزامات دیگر جهت کاستن از ریسک پولشویی این مشاغل می‌باشند که یکی از آنها، گزارش معاملات و عملیات مشکوک^۱ است. هر تراکنش یا معامله‌ای که بزرگ، پیچیده و عجیب به نظر برسد، همچنین هدف اقتصادی برای آن متصور نباشد و یا با مشخصات مشتری و فعالیت‌های تجاری او مطابقت نداشته باشد، به احتمال قوی دلالت بر پولشویی دارد (Adilah, et.al, 2022: 841). در این زمینه حداقل آستانه برای گزارش‌دهی وجود ندارد بلکه؛ همه معاملات مشکوک و از جمله شروع به معامله نیز باید بدون توجه به مبلغ معامله گزارش شود.

بر اساس چارچوب مقرراتی نظام مبارزه با پولشویی گروه ویژه، مشاغل غیرمالی موظفند در صورت وجود سوء ظن در تراکنش‌های مشکوک یا دلایل منطقی برای مشکوک بودن ارتباط عواید با جرم، تلاش برای استفاده از عواید به منظور ارتکاب جرم و یا هرگونه اطلاعات اضافی مورد نیاز را به مرکز اطلاعات مالی گزارش دهند. حال آنکه معمولاً مشاغل غیرمالی خود را ملزم به گزارش تراکنش‌های مشکوک نمی‌دانند و از سمت آنها گزارشی به واحد اطلاعات مالی واصل نمی‌شود. این امر دسترس‌پذیری واحد اطلاعات مالی را به اطلاعات مخدوش می‌سازد و دامنه اطلاعات مفید آنها را محدود می‌کند. (Okenyebuno, et.al, Op. Cit:705) از آنجایی که واحد اطلاعات مالی با توجه به اطلاعات واصل شده از نهادهای مختلف به تجزیه و تحلیل دقیق مبادرت می‌ورزد و در مواردی با عنایت به اثربخشی یا عدم اثربخشی این اقدامات به تغییر خط و مشی در تخصیص منابع یا میزان نظارت بر آنها می‌پردازد، فقدان اطلاعات در بخش مشاغل غیرمالی یا اطلاعات ناقص در این زمینه، روند کار واحد را مختل می‌سازد.

یکی از مواردی که می‌تواند در ارزیابی ریسک پولشویی به کشورها کمک نماید، تهیه و تدوین سند ملی ارزیابی ریسک^۲ است. مطابق با ماده «۲» آیین‌نامه، وظیفه تدوین سند برعهده شورای عالی مقابله و پیشگیری از پولشویی است. شورا برای نیل به این مقصود مکلف به ایجاد کارگروه‌های تخصصی است؛ که از جمله آن‌ها کارگروه آسیب‌پذیری بخش‌های مشاغل غیرمالی است. در واقع، تدوین سند ارزیابی ملی ریسک گامی مقدماتی برای مبارزه با پولشویی محسوب می‌شود؛ چراکه از رهگذر این سند، مشخص خواهد شد که کشورها چگونه ریسک‌های بالقوه در این حوزه را شناسایی و ارزیابی می‌کنند و برای پیشگیری و مبارزه با آن‌ها چه

^۱. Suspicious Transaction Reports (STR)

^۲. بند ۲۳ از ماده یک آیین‌نامه اجرایی قانون مبارزه با پولشویی: گزارشی که در آن با بررسی آسیب‌ها و تهدیدهای موجود در حوزه‌های اصلی، ریسک پولشویی

نظام‌های حقوقی، حتی اگر تاکنون رویکرد منفعلانه‌ای در این خصوص داشته‌اند، ناگزیر می‌شوند تا دارایی‌های مجازی را به رسمیت بشناسند، ضمن آنکه عدم به رسمیت شناختن آن نیز دولت‌ها را با چالش‌های مختلفی و از جمله بزهکاری در این حوزه روبه‌رو خواهد کرد. با این حال؛ اگرچه کماکان در نظام حقوقی ایران با خلاء قانونی در این زمینه مواجه هستیم اما از رویکرد اخیر نیز نمی‌توان چشم‌پوشی کرد. در واقع هنگامی که نهادهای ذی‌ربط مشاغلی مانند مزارع استخراج رمزارز و فرایند استخراج آن‌ها را به رسمیت شناخته‌اند، یعنی نسبت به رواج رمزارزها و استفاده عموم از آن‌ها بی‌تفاوت نیستند. به عبارت دیگر، نمی‌توان استخراج رمزارزها را به رسمیت شناخت، اما نسبت به ارزش‌های مجازی منفعل بود.

در صورت پذیرش نظر اخیر، شناسایی قانونی ارائه‌دهندگان خدمات مذکور مستلزم تهیه دستورالعمل مشخصی در خصوص تأسیس، فرایند اخذ مجوز و برخی دیگر از الزامات آنها است. برای نمونه یکی از وظایف موجود به موجب بند «ت» ماده ۷ برای اشخاص موظف، نگهداری سوابق مربوط به شناسایی ارباب رجوع و مالک، سوابق حساب‌ها، عملیات و معاملات داخلی و خارجی حداقل به مدت ۵ سال است. بدیهی است در این زمینه باید سازوکار نگهداری مختص ارائه‌دهندگان خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی مشخص شود. (Khalili Paji and Niazipour, 1400: 191)

همچنین ایجاد سامانه‌هایی به منظور ثبت اطلاعات مربوط به معامله نظیر مقدار، تاریخ و نرخ معامله، اطلاعات هویتی معامله‌کنندگان و منشاء دارا شدن و محل مصرف دارایی مورد معامله برای ارائه‌دهندگان خدمات ارزش‌های مجازی ضروری است. این امر می‌تواند تا حد امکان منجر به کاهش مخاطرات ناشی از ناشناختگی و پیچیدگی در فرایند معاملات گردد (Ibid).

علاوه بر موارد فوق، تعیین دستگاه‌های متولی نظارت بر هر دسته، به منظور نظارت بر حسن اجرای مقررات ضد پولشویی توسط اشخاص مشمول^۱ ضروری است.^۲ همچنان که در حوزه ارائه‌دهندگان خدمات کیف پول متولی رمزارزها، معاملات رمزنگاری فیات، موسسات بازی سیستم نظارتی خاصی پیش‌بینی نشده است. در خصوص مزارع بزرگ و متوسط استخراج رمزارزها، با توجه به آنکه صدور مجوز آن‌ها مطابق با آیین‌نامه استخراج رمزارزها بر عهده وزارت صمت می‌باشد، به نظر می‌رسد که دستگاه متولی نظارت آن‌ها نیز وزارت صمت باشد. به هر روی

مالی تروریسم قرار دهند. نبود یک نظام کارآمد داخلی برای مبارزه با پولشویی به‌ویژه در بخش مشاغل غیرمالی سبب شده تا رویکردهای بازدارنده و مقابله‌ای بی‌نتیجه بماند. بنابراین ایجاد یک چارچوب موثر در تمامی مشاغل غیرمالی و مقرر کردن در مشاغل جدید؛ به‌گونه‌ای که سیاست‌ها و اصولی که شناسایی مشتری و ارزیابی معاملات را مطابق با یک رویکرد ریسک‌مدار تضمین کند، ضرورت دارد. پس از سیاست‌گذاری صحیح و متناسب در این حوزه، نوبت به آموزش کارآمد به متولیان این مشاغل می‌رسد تا علاوه بر اجرای الزامات ضد پولشویی، نهادهای نظارتی ایجاد کنند که بدون محدودیت به اطلاعات دسترسی داشته باشد. همچنین راه‌اندازی سامانه‌هایی که اطلاعات مشتریان و مبادلات مربوط به آنان را ثبت می‌کنند؛ تا حد بسیاری از مخاطرات پولشویی مشاغل غیرمالی خواهد کاست. بدین‌سان، مباحث ذیل این بخش، به تناسب راهکارهایی که ذکر شد، در سه قسمت بیان خواهد شد.

۱.۲. تنظیم‌گری مشاغل غیرمالی نوپدید

یکی از چالش‌های اساسی نظام حقوقی ایران، عدم تبعیت از یک رویکرد صریح و واضح در خصوص دارایی‌های مجازی است. این امر در حالی است که اقدام اخیر نهادهای ذی‌ربط منجر به افزودن مصادیقی به مشاغل غیرمالی شد که آشکارا، خدمات مربوط به دارایی‌های مجازی را ارائه می‌دهند.

با این حال، شناسایی ارائه‌دهندگان خدمات دارایی‌های مجازی و الزام آن‌ها به اجرای مقررات ضد پولشویی در گام نخست منوط به شناسایی قانونی رمزارزها و سپس ایجاد مبنای قانونی در تأسیس و تشکیل نهادهایی است که خدمات رمزارز را ارائه می‌دهند. در واقع نسبت به این امر به دو گونه می‌توان نظر داد: نخست آنکه؛ قانون نسبت به ماهیت حقوقی رمزارزها ساکت است. در واقع گام ابتدایی جهت پیشگیری و مبارزه با پولشویی در حوزه رمزارزها، شناخت قانونی آن‌هاست. مطابق با این نظر، تا زمانی که قانون‌گذار صراحتاً رمزارزها و متعاقب آن ارائه‌دهندگان خدمات دارایی مجازی را رسماً شناسایی نکند، نمی‌توان آن‌ها را تحت شمول الزامات پیشگیری و مبارزه با پولشویی قرار داد.

مطابق با نظر دوم، می‌توان قائل به آن شد که اولاً ارزش‌های مجازی کارکردی شبیه به پول دارند و از نظر عرفی نیز مورد پذیرش اکثریت مردم واقع شده‌اند (Shamloo and Khalili, 1399: 131)؛ چنان‌که در بسیاری از مراودات مالی، به‌ویژه در شرکت‌های بزرگ تجاری، استفاده از دارایی‌های مجازی به‌عنوان ابزاری جهت پرداخت، امری معمول است. بنابراین

1. Obligated person

منظور از اشخاص مشمول در آیین‌نامه هر شخص اعم از حقیقی یا حقوقی است که ملزم به اجرای تدابیر پیشگیرانه در برابر پولشویی شده‌اند.

۲. دستگاه‌های متولی نظارت در هر دسته از مشاغل مالی و غیرمالی، متفاوت است. بند «۹» از ماده یک آیین‌نامه؛ دستگاه‌های متولی نظارت را برای هر دسته مشخص نموده است. بدین ترتیب که دستگاه‌های متولی نظارت در مشاغل غیرمالی اغلب نظام‌های صنفی، وزارتخانه صمت است و در بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری، بانک مرکزی است.

می‌رسد صدور دستورالعملی از جانب نهادهای ذی‌ربط، که به‌گونه‌ای هماهنگ میان این وظایف تعادل ایجاد کند و چگونگی اجرای آن را به مشاغل غیرمالی آموزش دهد، ضروری است.

۳.۲. تکمیل سامانه‌های پیش‌بینی شده در آیین‌نامه

یکی از نکات مثبتی که قانون‌گذار در آیین‌نامه مبارزه با پولشویی به آن اشاره نموده؛ ایجاد و راه‌اندازی سامانه‌هایی است، که امکان ثبت تمامی معاملات و شناسایی مشتری در زنجیره معاملات و همچنین جزئیات معاملات را فراهم می‌کند. هر یک از این سامانه‌ها به نوعی در پیشگیری از پولشویی مؤثر است. به‌عنوان مثال ماده «۱۷» آیین‌نامه به «سامانه نشانی اختصاصی مکان‌محور اشخاص حقیقی و حقوقی» اشاره کرده است، که یکی از اهداف آن امکان استعلام و نمایش موقعیت مکانی اشخاص در جهت شناسایی شرکت‌های صوری است. ماده «۱۹» آیین‌نامه به «سامانه جامع تجارت» اختصاص دارد، که امکان ثبت سامانه‌ای معاملات طلا، فلزات، سنگ‌های گران قیمت و عتیقه‌جات را فراهم می‌کند. همچنین ثبت معاملات خودرو و فرش‌های گران‌قیمت نیز به‌گونه‌ای که زنجیره نقل‌وانتقالات خودرو و جزئیات معامله اعم از مبلغ و طرفین معامله، مشخص باشد؛ در این سامانه ضروری است. ماده «۲۳» نیز، «سامانه مکان‌محور ثبت معاملات املاک و مستغلات» را با هدفی مشابه با سامانه تجارت پیش‌بینی کرده است که هدف آن، ثبت معاملات اموال غیرمنقول اعم از عادی یا رسمی، می‌باشد.

اساساً ثبت معاملات در یک سیستم جامع تا حد بسیار زیادی می‌تواند از انجام معاملات بی‌نشان جلوگیری کرده، درکشف جرم اثرگذار باشد و امکان رهگیری معاملات بعدی آن را فراهم نماید. از این رهگذر، سامانه‌ها می‌توانند از ظرفیت هوش مصنوعی و زیرمجموعه‌های آن مانند یادگیری ماشینی در جهت پیشگیری هرچه موثرتر از پولشویی بهره‌گیرند. هوش مصنوعی می‌تواند با در نظر گرفتن فعالیت مشتری در طول زمان، به‌صورت خودکار، تراکنش‌های مشکوک را تشخیص داده و فعالیت‌های غیرقانونی را از فعالیت‌های عادی در زمان واقعی متمایز کند. همچنین هوش مصنوعی قادر است تا با ایجاد الگوریتم‌هایی که از فعالیت‌های مشتریان به دست می‌آورد، به گروه‌بندی مشتریان بپردازد تا از این

قانون‌گذار می‌بایست در اسرع وقت نسبت به تعیین دستگاه‌های متولی نظارت اقدام کند تا زمینه نظارت بر اجرای مقررات این دسته فراهم شود.

۲.۲. آگاهی‌سازی و آموزش اشخاص مشمول

به منظور افزایش کارآمدی هرچه بیشتر نظام مبارزه با پولشویی، مشاغل غیرمالی موظفند الزامات ضدپولشویی را مطابق با رویکرد ریسک‌مدار، اجرا کنند. لازمه اجرای این مقررات، در وهله نخست ایجاد آگاهی در کارکنان و متولیان مشاغل غیرمالی از ظرفیت‌های مجرمانه این دسته و سپس همکاری آن‌ها با نهادهای ذی‌ربط در جهت ارائه اطلاعات است.

ماهیت پویا و تنوع انواع ریسک‌های مرتبط با پولشویی، ارائه آموزش مستمر به مشاغل غیرمالی را ایجاب می‌کند. این آموزش از دو سطح برخوردار است: سطح نخست؛ به ارائه آموزش‌های کلی در خصوص انواع ریسک^۱ و سیاست‌های کلی مبارزه با پولشویی به تمامی کارکنان، اختصاص دارد و سطح دوم به آموزش‌های هدفمند، متناسب با وظیفه و نقش هر یک از کارکنان مربوط می‌شود (FATF, 2019). برای نمونه آموزش ارزیابی هویت و تشخیص مستندات مجعول برای کسانی که وظیفه شناسایی و راستی‌آزمایی اطلاعات را دارند، موثر است. حال آنکه آموزش شناسایی معاملات غیرعادی یا مشکوک که منطبق اقتصادی برای آن متصور نیست، به اشخاصی که وظیفه گزارش معاملات مشکوک به مرکز را دارند، مفید خواهد بود. این گزارش می‌بایست در زمانی معقول و کاملاً محرمانه، بدون هوشیار کردن مشتری، صورت گیرد. قانون مبارزه با پولشویی نیز به امر آموزش، از رهگذر بندهای «ث»، «ج» و «چ» ماده «۷» اشاره کرده است.^۲

با این حال، انجام این وظیفه در خصوص دسته‌ای از مشاغل غیرمالی با چالش روبرو است. وکلا به‌عنوان یکی از مشاغل غیرمالی از یک سو برای حفظ منافع خود و ایجاد رابطه معتمدانه با ارباب‌رجوع، ملزم به رعایت اخلاق حرفه‌ای مانند حفظ محرمانگی^۳ اطلاعات مراجعین خود هستند و از سوی دیگر ملزم به اجرای تعهدات مبارزه با پولشویی می‌باشند که از الزامات آن گزارش معاملات مشکوک است، امری که در عمل، بعضاً منجر به تعارض در انجام وظایف آن‌ها خواهد شد. (Svedberg, Helgesson and Mörth, 2018:227-247) از این‌رو، به نظر

بند «ج»: تدوین آیین‌نامه‌های مربوط به روش‌ها و مصادیق گزارش معاملات مالی مشکوک و اعمال موضوع این قانون و قانون مبارزه با تامین مالی تروریسم جهت تصویب در هیات وزیران و سپس ارجاع به مراجع ذی‌ربط.

بند «چ»: تهیه برنامه‌های آموزشی در زمینه آثار زیانبار پولشویی و تامین مالی تروریسم، شیوه‌های متداول در انجام جرایم مذکور و ابزارهای موثر پیشگیری از آن از طریق شورای عالی پیشگیری از وقوع جرم.

3. Confidentialary

1. A: client risk, B: country/geographic risk, C: transaction/service and associated delivery channel risk

2. بند «ث»: ارائه مشاوره به اشخاص مشمول برای مبارزه با پولشویی و تامین مالی تروریسم در قالب ابلاغ اصول راهنما.

در این حوزه شده است. بی‌توجهی قانون‌گذار ایران نسبت به ظرفیت مجرمانه مشاغلی که سال‌ها در عرصه نظام اقتصادی فعال بوده‌اند؛ از یک سو منجر به عدم تعیین چارچوبی مشخص در خصوص مجوزدهی، نحوه فعالیت و اجرای الزامات ضدپولشویی شده است و از سوی دیگر، رویکرد منفعلانه قانون‌گذار نسبت به دارایی‌های مجازی سبب بروز چالش در به رسمیت شناختن مشاغل نوینی شده است که به ارائه خدمات دارایی‌های مجازی می‌پردازند. این امر سبب شد تا نسبت به شمول مقررات ضد پولشویی بر این دسته، تردید ایجاد شود؛ چراکه لازمه آن، شناسایی قانونی دارایی‌های مجازی است. لذا تا زمانی که قانون‌گذار صریحاً در این حوزه ورود نکند، نمی‌توان از الزام این مشاغل به رعایت مقررات ضدپولشویی سخن گفت. این دو عامل همراه با وجود برخی هنجارهای فرهنگی مبتنی بر مجرمانه بودن اطلاعات مشتری، مانع از دستیابی اطلاعات به مرکز اطلاعات مالی شده و در نتیجه سیاست‌گذاری متناسب با ریسک، را با چالش مواجه کرده‌اند؛ امری که شکست رویکرد ریسک‌مدار را در پی داشت و منجر به جایگزینی رویکرد سنتی قاعده‌مدار شد. با این حال، اصلاح این رویه، از طریق آگاهی دادن از ریسک پولشویی مشاغل غیرمالی به اشخاص ذی‌ربط و آموزش چگونگی اجرای الزامات ضدپولشویی مبتنی بر ریسک به متولیان این حوزه متناسب با ماهیت فعالیت و سطح ریسک هر یک از مشاغل غیرمالی، می‌تواند صورت گیرد. به‌عنوان مثال کشور سوئد در گزارشات سالانه گروه ویژه اقدام مالی، بالاترین شاخص را در رعایت الزاماتی همچون شناسایی مشتری، گزارش عملیات مشکوک و نگهداری سوابق مشتریان کسب کرده است - FATF Annual Report, 2020 (53: 2021). بی‌شک کسب چنین شاخصی مرهون سیاست‌گذاری‌ها و آموزش‌های مورد نیاز به بخش‌های مختلف ذی‌ربط است. همچنین موفقیت در اجرای الزامات ضدپولشویی در گرو ایجاد سامانه‌هایی است که معاملات و طرفین آن و همچنین زنجیره نقل و انتقالات را ثبت می‌کنند. در واقع ضروری است تا قانون‌گذار با توجه به ماهیت متفاوت مشاغل غیرمالی، گستردگی و پیچیدگی آن به ایجاد زیرساخت‌هایی جهت کنترل معاملات و ثبت مشخصات طرفین مبادرت ورزد. بدین‌سان، از رهگذر تنظیم‌گری واضح و روشن در حوزه مشاغل غیرمالی و آگاهی‌بخشی جامع و دقیق به نقش این مشاغل در پیشگیری از پولشویی و همچنین اجرایی شدن سامانه‌های پیش‌بینی شده در

طریق اقدامات نظارتی متناسب با ریسک ایشان، بر آنان تحمیل شود (FATF, 2019).

در نهایت می‌توان از ایجاد «سامانه یکپارچه اطلاعات شغلی» در ماده «۴۷» آیین‌نامه سخن گفت که بستری را برای اطلاع و دسترسی به آخرین وضعیت شغلی اشخاص مشمول فراهم می‌آورد. ثبت مشاغل غیرمالی در این سامانه، سبب می‌شود تا چشم‌اندازی دقیق و گسترده از مشاغل غیرمالی به‌دست آید؛ امری که می‌تواند علاوه بر شناسایی ریسک این دسته و اعمال تدابیر نظارتی مناسب با آن، منجر به خروج فعالیت‌های غیررسمی از این پهنه بشود. آیین‌نامه، صدور مجوز و تمدید آن را در این مشاغل، منوط به اخذ تعهد مبنی بر رعایت قوانین ضدپولشویی و سنجش صلاحیت متقاضیان آن نموده است. با این حال، اگرچه این اقدامات قانون‌گذار قابل تقدیر است؛ اما تاکنون زیرساخت‌های ایجاد برخی از سامانه‌های مذکور فراهم نشده و در نتیجه امکان اجرایی این عملیات فراهم نیست.^۱

نتیجه‌گیری

همگام با تحولات جامعه جهانی و توسعه و پیشرفت ارتباطات اقتصادی و همچنین گسترش پدیده‌های نوظهور و فناورانه، روزنه‌هایی جدیدی برای بزهکاران اقتصادی و به‌ویژه مرتکبان پولشویی گشوده شد. مرتکبان پولشویی همواره تلاش می‌کنند تا با تمرکز بر حوزه‌هایی که نظارت دقیقی بر آن‌ها حاکم نیست، اقدامات خود را پی‌گیری کنند. سرعت و پیچیدگی در تحولات اقتصادی نیز گاهی فرصت کافی به سیاست‌گذاران و قانون‌گذاران برای تحلیل دقیق مسائل و ارزیابی ریسک ارتکاب جرم در برخی از فعالیت‌ها نمی‌دهد. امری که سبب شد تا در برخی از کشورها قانون‌گذار از ارائه چارچوبی مناسب برای فعالیت دسته‌ای از مشاغل پرریسک مانند مشاغل غیرمالی، بازماند و در نتیجه سازوکاری جهت نظارت بر فعالیت و پوشش مقررات ضد پولشویی بر آن‌ها پیش‌بینی نشود. بدین‌سان، عدم شفافیت در مبادلات و فعالیت این دسته موجب شد که مرتکبان پولشویی توجه خود را به مشاغل غیرمالی معطوف سازند. در این میان، رهنمودهای گروه ویژه اقدام مالی، با بازتابی از ریسک پولشویی مشاغل غیرمالی تلاش کرد تا به کشورها در اتخاذ رویکردی مبتنی بر ریسک، جهت پیشگیری و مقابله موثر با این جرم یاری دهد. با این حال لازمه اجرای این رویکرد، پرداختن به چالش‌هایی است که مانع از تنظیم‌گری کارآمد

مذکور همچنان اختیاری است. به عنوان نمونه یکی از ضمانت‌اجراهی نظامی که قانون‌گذار برای عدم بارگزاری اسناد مثبت دال بر معاملات اموال غیرمنقول در سامانه مکان‌محور ثبت معاملات املاک و مستغلات در ماده ۲۳ آیین‌نامه مبارزه با پولشویی پیش‌بینی کرده، عدم اعطای مفاصاحساب مالیاتی است که در ماده ۲۷ آیین‌نامه مذکور به آن اشاره شده است؛ امری که می‌تواند نقل و انتقالات بعدی را با چالش مواجه سازد.

^۱ . مطابق با بررسی‌های به عمل آمده، در حال حاضر برخی از سامانه‌ها نظیر «سامانه یکپارچه اطلاعات شغلی» و یا «سامانه جامع تجارت» فعالیت خود را آغاز کرده‌اند. اما به نظر می‌رسد عضویت در این سامانه‌ها نه صرفاً به دلیل اجرایی‌ساختن امر قانون‌گذار در آیین‌نامه که هدف آن پیشگیری از پولشویی است؛ بلکه به دلیل سهولت در ارتباطات تجاری میان افراد، است. در نتیجه ضمانت‌اجراهایی که قانون‌گذار برای عدم عضویت در سامانه‌ها پیش‌بینی نموده است، کماکان اجرایی نشده است. چه آنکه عضویت در سامانه‌های

آیین نامه، می توان به کاربست رویکردی ریسک محور که به طور موثر از پولشویی پیشگیری کند، امیدوار بود.

References

- [1] Ai, L., Broome, J., & Yan, H. (2010). Carrying out a risk-based approach to AML in China: partial or full implementation? *Journal of Money Laundering Control*, 13(4), 394-404.
- [2] Buno (Okenyebuno) Emmanuel Nduka & Giwa Sechap, (2021). "Refocusing designated non-financial businesses and professions on the path of anti-money laundering and combating the financing of terrorism compliance," *Journal of Money Laundering Control*, Emerald Group Publishing Limited, vol. 24(4), pp. 693-711.
- [3] Bussmann, K.-D. and M. Vockrodt (2016), "Geldwäsche-Compliance im Nicht-Finanzsektor: Ergebnisse aus einer Dunkelfeldstudie", in *Compliance-Berater* 5, pg.138-143; referenced in the EU Supranational Risk Assessment (2019).
- [4] Desai, Susan . (2012) "Implementation of anti-money laundering standards in Asia". Retrieved from Country Analysis Unit, Asia Focus, Federal Reserve Bank of San Francisco, p.3
- [5] Fahmi Bin Adilah & Mohd Zamre Mohd Zahir & Hasani Mohd. Ali & Muhamad Sayuti Hassan, 2022. "A study of Malaysian anti-money laundering law and the impact on public and private sector," *Journal of Money Laundering Control*, Emerald Group Publishing Limited, vol. 26(4), pages 831-844.
- [6] FATF, (2007). *Money Laundering and Terrorist Financing Through Real Estate Sector*, pp. 1-41
- [7] FATF (2012-2022), "International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation", Paris, France, www.fatf-gafi.org/recommendations.html
- [8] FATF, (2019). "Guidance for a Risk-Based Approach for Legal Professionals", Paris, www.fatfgafi.org/publications/documents/Guidance-RBA-legal-professionals.html
- [9] FATF, (2019). "Guidance for a Risk-based Approach to Virtual Assets and Virtual Assets Service Providers", Paris: www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Guidance-RBA-virtual-assets.html
- [10] FATF, (2019). "Risk-based Approach for the Accounting Profession", Paris, www.fatf-gafi.org/publications/documents/rba-accounting-profession.html
- [11] FATF, (March 2021). "Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism and Illegal Organisations Guidelines for Designated Non-Financial Businesses and Professions"
- [12] FATF Annual Report, 2020-2021, Published Mutual Evaluation And Follow-Up Reports, 1-81
- [13] FATF (2022), Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures –Germany, Fourth Round Mutual Evaluation Report, FATF, Paris, p.26. <http://www.fatfgafi.org/publications/mutualevaluations/documents/mer-germany-2022.html>
- [14] Federal Ministry of Finance (2019), First National AML/CFT Risk Assessment 2018/2019, pg.26
- [15] Ginting, J., & Chairunissa, A.T. (2021). Adopting the Financial Action Task Force (FATF) recommendations in realizing beneficial owner's transparency in limited companies to prevent money laundering criminal acts in Indonesia. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 24(S4), 1-15
- [16] Houben, r, Snyers, A. (2020). "Crypto-assets- Key developments, regulatory concerns and responses, Study for the Committee on Economic and Money affairs", Policy Department for Economic, scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg, p.104
- [17] Karin Svedberg Helgesson, Ulrika Mörth, (2018). Client privilege, compliance and the rule of law: Swedish lawyers and money laundering prevention, *Crime Law Soc Change* 69:227–248
- [18] Kethineni, Sesha; Cao, Ying, Dodge, Cassandra. (2018). "Use of Bitcoin in Darknet Markets: Examining Facilitative Factors on Bitcoin-Related Crimes", *American Journal of Criminal Justice*, pp.141-157
- [19] Khalili Paji, Aref. (2022), *Virtual Currencies Globalization of Crime and Criminal Policy*, mizan publication, Tehran, First edition
- [20] De Koker, Louis 2009, Identifying and managing low money laundering risk : perspectives on FATF's risk-based guidance, *Journal of financial crime*, vol. 16, no. 4, pp. 334-352..
- [21] Khalili Paji, Aref & Niazpour, Amirhassan. (2022). Requirements for the Inclusion of Anti Money Laundering Law on Virtual Assests in Light of the Recommendations of the Financial Action Task Force, *Encyclopedia of Economic Law Journal*, Number 20, pp.175-195

- [22] Malakouti Khah, Z. and Khalili Paji, A. (2023), "The legal-criminal aspects of Iran's anti-money laundering law in light of the FATF recommendations", *Journal of Money Laundering Control*, Vol pp.1-11
- [23] Omar, N. and Johari, Z.A. (2015), "An international analysis of FATF recommendations and compliance by DNFBPs", 7th International Conference on Financial Criminology, 13-14 April, 2015, Wadham College, Oxford United Kingdom, *Procedia Economics and Finance*, Vol. 28 No. 2015, pp. 14-23.
- [24] Parhizkary, Somaye. (2023), Compliance of Iran's Criminal Policy with the Recommendations of the Financial Action Task Force (FATF) on Designated Non Financial Businesses and Professions, Supervisor: Bagher Shamloo, Shahid Beheshti University, Faculty of Law
- [25] Pathberiya, Samarsinghe & Samarasinghe Pathberiya, Theja Dedu. (2023). "An Index to Evaluate Risk of Money Laundering in Designated Non-Financial Institutions", *Challenges Faced by Emerging Market Economies and a Case Study for Sri Lanka*
- [26] Republic of the Philippines Anti-Money Laundering Council, 2021 Risk Review of AMLC-Registered DNFBPs and on overview of the Risk-Based Supervisory Framework, Designated Non-Financial Businesses and Professions (DNFBPs), pp.1-31
- [27] S. Alexandra Bieler. (2022). "Peeking into the House of Cards: Money Laundering, Luxury Real Estate, and the Necessity of Data Verification for the Corporate Transparency Act's Beneficial Ownership Registry", 27 *Fordham J. Corp. & Fin. L.* 193, pp.193-258
- [28] Shamloo, Baqir & Khalili Paji, Aref. (2020). Legal-Economic Challenges of Virtual Currencies on Political Systems in the Light of Alternative Theory, Political and International Approaches, Volume 12, Number1, pp.125-152.
- [29] Stevens, Robert. (2020). "Criminals Could use "Exclusive mining" to pass off their money laundering as Bitcoin mining income", Researchers Find New Way for Criminals to Launder Money Using Bitcoin, <https://decrypt.co/41024/researchers-find-new-way-for-criminals-to-launder-money-using-bitcoin>
- [30] Takats, E. (2011). A Theory of "Crying Wolf" : The Economics of Money Laundering Enforcement. *Journal of Law, Economics & Organization*, 27(1), 32-78.
- [31] Tom Hajda, Esq, (2022). "Qualifying your borrower: What Lenders Need to Know About Anti-Money Laundering Compliance", American Association of Private Lenders, www.geracilawfirm.com
- [32] www.pymnts.com
- [33] www.riskscreen.com/kyc360/article/precious-metals-the-gold-standard-in-money-laundering/